

Věstník vlády

pro orgány krajů a orgány obcí

Ročník 21

Vydán dne 15. května 2023

Částka 3

OBSAH

Usnesení vlády České republiky ze dne 8. března 2023 č. 169 ke Zprávě o stavu romské menšiny v České republice za rok 2021

Usnesení vlády České republiky ze dne 5. dubna 2023 č. 228 o Vládní koncepci boje proti korupci na léta 2023 až 2026

Usnesení vlády České republiky ze dne 5. dubna 2023 č. 230 o Akčním plánu politiky v oblasti závislostí 2023-2025

Usnesení vlády České republiky ze dne 12. dubna 2023 č. 255 o Strategii BESIP 2021-2030

Sdělení Ministerstva vnitra o stanovení obce Chýně městem

Sdělení Ministerstva vnitra o ztrátě průkazu

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

ze dne 8. března 2023 č. 169

ke Zprávě o stavu romské menšiny v České republice za rok 2021

Vláda

I. schvaluje Zprávu o stavu romské menšiny v České republice za rok 2021, obsaženou v části III materiálu čj. 182/23;

II. bere na vědomí

1. Informaci o naplňování Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 v roce 2021, obsaženou v části IV materiálu čj. 182/23,
2. Informaci o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romské menšiny a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých souvisejícími usneseními vlády ke dni 31. prosince 2021, obsaženou v části V materiálu čj. 182/23;

III. ukládá

 vládní zmocněnkyni pro záležitosti romské menšiny

1. seznamovat průběžně hejtmany, primátora hlavního města Prahy, primátory statutárních měst a starosty obcí s rozšířenou působností s obsahem zprávy uvedené v bodě I tohoto usnesení,
2. zajistit zveřejnění tohoto usnesení ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí,
3. předložit vládě do 31. července 2023 Zprávu o stavu romské menšiny v České republice za rok 2022, jejíž součástí bude Informace o naplňování Strategie rovnosti, začlenění a participace Romů (Strategie romské integrace) 2021 – 2030 v roce 2022, Informace o plnění usnesení vlády týkajících se integrace romské menšiny a aktivního postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých souvisejícími usneseními vlády ke dni 31. prosince 2022 a Vyhodnocení plnění Strategie romské integrace do roku 2020.

Provede:

vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny

Na vědomí:

hejtmani,
primátor hlavního města Prahy,
primátoři statutárních měst

prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.
předseda vlády
podepsáno elektronicky

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

ze dne 5. dubna 2023 č. 228

o Vládní koncepci boje proti korupci na léta 2023 až 2026**Vláda**

I. schvaluje Vládní koncepci boje proti korupci na léta 2023 až 2026 (dále jen „Koncepce“), obsaženou v části III materiálu čj. 219/23;

II. ukládá

1. členům vlády a vedoucím ostatních ústředních správních úřadů plnit opatření uvedená v Koncepci, která jsou v jejich gesci,
2. ministru spravedlnosti předložit vládě do 30. června 2023 návrh Akčního plánu boje proti korupci na roky 2023 a 2024,
3. 1. místopředsedovi vlády a ministru vnitra zajistit zveřejnění tohoto usnesení a Koncepce ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí;

III. doporučuje prezidentovi Nejvyššího kontrolního úřadu a řediteli Generální inspekce bezpečnostních sborů postupovat podle bodu II/1 tohoto usnesení.

Provedou:

členové vlády,
vedoucí ostatních ústředních správních úřadů,

Na vědomí:

prezident Nejvyššího kontrolního úřadu,
ředitel Generální inspekce bezpečnostních sborů

prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.
předseda vlády
podepsáno elektronicky

Ministerstvo spravedlnosti
České republiky

Vládní koncepce boje proti korupci na léta 2023 až 2026

Předkladatel: ministr spravedlnosti
Praha, březen 2023

Obsah

1 Úvod.....	17
2 Nástroje boje proti korupci na vládní úrovni	18
3 Prioritní oblasti protikorupční politiky vlády.....	19
3. 1 Výkonná a nezávislá veřejná moc	19
3. 2 Transparentnost a otevřený přístup k informacím	21
3.3 Hospodárné nakládání s majetkem státu	23
3.4 Rozvoj občanské společnosti.....	25
4 Závěr.....	26

1 Úvod

Vládní koncepce boje proti korupci na léta 2023 až 2026 (dále jen „Koncepce“) představuje střednědobý strategický protikorupční dokument vlády shrnující základní východiska vládní protikorupční politiky. Cílem Koncepce je shrnutí minimálního institucionálního a obsahového rámce protikorupční politiky vlády, přičemž její časová působnost o rok přesahuje předpokládanou délku stávajícího volebního období tak, aby byla garantována její realizace i v době konstituování nové vlády, resp. v prvním roce její existence, kdy dochází k definování nových přístupů k veřejným politikám.

Vláda považuje na základě předchozích zkušeností za nezbytné redefinovat protikorupční politiku v tom smyslu, aby nedocházelo k vyprázdnění obsahu boje proti korupci a důležité protikorupční normy byly důsledně prosazovány v Poslanecké sněmovně. Etalonem Koncepce a vládní protikorupční politiky je proto její menší ambicióznost z hlediska kvantity předsevzatých opatření. Zásadní akcent je kladen na prosazení těch protikorupčních opatření, ke kterým se Česká republika zavázala na mezinárodní úrovni, resp. která jí byla ze strany mezinárodních organizací, hodnotících mechanismů či platforem uložena, a dále těch protikorupčních opatření, k jejichž prosazení se vláda zavázala ve svých oficiálních programových dokumentech, zejména programovém prohlášení vlády, plánech legislativních prací vlády a dalších. Vláda je přesvědčena, že pokud bude prosazena alespoň větší část touto logikou stanovených opatření a tato budou účinně naplňována, bude se jednat o výrazný kvalitativní posun.

Jakkoliv vláda redefinuje výše uvedeným způsobem přístup k realizaci protikorupční politiky, tak do značné míry navazuje na předchozí strategické protikorupční dokumenty, které se ukázaly jako funkční a samy o sobě nebyly příčinou nedostatečné vůle k prosazování protikorupčních opatření. Koncepce se tedy bude opírat o obdobné nástroje protikorupční politiky vlády, kterými budou prováděcí akční plány boje proti korupci specifikující konkrétní podobu prosazovaných protikorupčních opatření, protikorupční screening návrhů právních předpisů spočívající v hodnocení jejich korupčních rizik (Corruption Impact Assessment) a fungování Rady vlády pro koordinaci boje s korupcí (dále jen „Rada“) coby poradního orgánu vlády, který bude svými stanovisky reagovat na aktuální potřeby v protikorupční oblasti.

Obsah Koncepce i vzhledem k deklarované kontinuitě s předchozími protikorupčními dokumenty navazuje na dosud provedené analýzy. V minulosti bylo zpracováno několik analytických dokumentů, z nichž nejvýznamnější – Východiska pro vytvoření protikorupčního strategického dokumentu České republiky pro období po roce 2017¹ – je nadále z větší části platný a tato Koncepce se na něj analyticky a koncepčně odkazuje. Současně je Sociologickým ústavem Akademie věd České republiky ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti coby aplikačním garantem a gestorem protikorupční politiky vlády realizován projekt Korupce ve vybraných sektorech v České republice a možnosti jejího snížení, díky kterému je analyzována míra korupce ve vybraných sektorech a připravována replikovatelná sada otázek za účelem realizace systematického sběru dat v protikorupční oblasti.

¹<http://www.korupce.cz/assets/dokumenty/tiskove-zpravy/Vychodiska-pro-vytvoreni-protikorupcniho-strategickeho-dokumentu-Ceske-republiky-pro-obdobi-po-roce-2017.pdf>

V uplynulém období se v proběhlých mezinárodních srovnáních ukázalo, že Česká republika v boji proti korupci stagnovala, a je tak třeba nyní prosadit několik zásadních opatření, jejichž splnění by pomohlo zlepšit situaci nikoliv pouze v abstraktních žebříčcích, nýbrž ve faktickém životě jejích občanů. Česká republika zároveň čelí souběhu několika bezprecedentních krizí a zhoršená ekonomická situace má zásadní vliv na citlivost občanů vůči projevům korupce, resp. obcházení pravidel privilegovanými skupinami, prohlubování nerovností, nevhodnému nakládání s majetkem státu apod. Vláda díky efektivní protikorupční politice přinášející konkrétní řešení bude moci úspěšně čelit narůstajícím antisystémovým či protidemokratickým náladám ve společnosti.

2 Nástroje boje proti korupci na vládní úrovni

Akční plány boje proti korupci (dále jen „akční plány“) představují osvědčený a funkční způsob realizace dosažení cílů Koncepce tím, že v jednoleté či dvouleté periodicitě stanoví konkrétnější podobu protikorupčních opatření zakotvených Koncepcí a současně umožňují operativně reagovat na aktuální situaci zařazením protikorupčních opatření v Koncepcích neuvedených. Plnění protikorupčních opatření uvedených v akčních plánech bude pravidelně vyhodnocováno, projednáváno Radou a vyhodnocení následně schvalováno vládou.

Hodnocení korupčních rizik v legislativním procesu (Corruption Impact Assessment; CIA) je preventivním nástrojem boje proti korupci, který ukládá předkladateli návrhu právního předpisu, aby v důvodové zprávě a případně i v Závěrečné zprávě z hodnocení dopadů regulace s využitím Metodiky hodnocení korupčních rizik identifikoval korupční rizika. Následně Ministerstvo spravedlnosti coby gestor protikorupční politiky vlády primárně v mezirezortním připomínkovém řízení provedené hodnocení korupčních rizik navrhovaného právního předpisu posoudí a v případě potřeby vůči němu uplatní připomínky. U návrhů právních předpisů s nejvyšší předpokládanou mírou korupčních rizik, ale naopak i s vysokým protikorupčním efektem, je plánem legislativních prací vlády na daný rok stanoveno, že se jimi bude obligatorně zabývat Rada. Projednání výše zmíněných návrhů předpisů je v rámci plánu legislativních prací vlády navrhováno na základě expertního vyhodnocení útvarem Ministerstva spravedlnosti nebo na základě příslušného usnesení Rady, zpravidla v rámci schvalování plánu její činnosti na následující období. V takovém případě Rada schválí k návrhu právního předpisu stanovisko, které je současně s návrhem pro informaci a ke zvážení předloženo vládě.

Rada složená ze zástupců vlády, orgánů činných v trestním řízení, územních samosprávných celků, hospodářských partnerů, profesních komor, neziskových organizací a akademického sektoru je korektivem vládní protikorupční politiky majícím potenciál jejího usměrňování z expertních pozic. Coby poradní orgán vlády s využitím svých již existujících pracovních komisí může vládě předkládat odborná stanoviska, navrhopvat nová protikorupční opatření a podílet se na utváření protikorupční politiky vlády.

Dlouhodobý a systematický sběr strukturovaných a analytických dat z terénu v problémových sektorech včetně zpracování sektorových analýz gestory daných agend umožňuje lépe navrhovat účinná a zacílená protikorupční opatření, a to na sociologicko-vědeckém základě. Zároveň je v rámci hodnocení naplňování jednotlivých opatření koncepce účelné se dále zabývat hledáním a rozvojem vhodných nástrojů, které budou vedle procesního hodnocení

přinášet možnost podrobnějšího hodnocení dopadů, což v podmínkách ČR prozatím není pro výzkumně velmi specifickou oblast korupce jednoduše proveditelné.

Aktivní a konstruktivní působení České republiky v mezinárodních organizacích, hodnoticích mechanismech a platformách představuje v podmínkách globalizovaného a vzájemně propojeného světa jeden z neodmyslitelných nástrojů, jak působit proti korupčnímu jednání a korupčním sítím na mezinárodní a nadnárodní úrovni a přijímat koordinovaná a synergická opatření proti takovému korupčnímu jednání, které by pouze na národní úrovni nemohlo být účinně omezováno. Mezinárodní spolupráce zároveň poskytuje možnost sdílení příkladů dobré praxe, na jejichž základě mohou být cílená protikorupční opatření upravená dle národního kontextu přijímána rychleji, účinněji a s nižšími náklady na jejich vývoj.

3 Prioritní oblasti protikorupční politiky vlády

Protikorupční politiku vlády charakterizují čtyři prioritní oblasti vyplývající primárně z mezinárodních závazků České republiky a programových dokumentů vlády:

- Výkonná a nezávislá veřejná moc,
- Transparentnost a otevřený přístup k informacím,
- Hospodárné nakládání s majetkem státu a
- Rozvoj občanské společnosti.

Níže uvedená opatření zahrnutá v těchto oblastech představují obsahové minimum budoucích akčních plánů. Do akčních plánů však mohou být zařazena další protikorupční opatření, např. na základě podnětu Rady, aktuálních priorit vlády či realizace sběru dat v terénu.

3. 1 Výkonná a nezávislá veřejná moc

Státní správa

Vláda se v programovém prohlášení zavázala k tomu, že úřady budou efektivnější, otevřenější a budou posilovat svou kompetenci. Za tímto účelem byla **schválena novela zákona č. 234/2014 Sb., o státní službě**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o státní službě“), díky které dochází ke zjednodušení a zrychlení procesu vstupu do státní služby, rozšíření okruhu osob, které se mohou účastnit výběrových řízení na představené, nahrazení náměstků pro řízení sekce vrchními řediteli sekce a zavedení funkčního období představených s výjimkou vedoucích oddělení a dále ke změnám v čerpání studijního volna k individuálním studijním účelům a služebním hodnocení. Ministerstvem vnitra bude současně předložen **návrh zákona, kterým se mění zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů**. Cílem navrhované změny právní úpravy státní služby je celkově modernizovat služební vztahy, a to zejména směrem k aplikaci klasických personálních procesů, zjednodušení a zrychlení postupů, snížení administrativní náročnosti, dosažení vyšší míry propustnosti zaměstnaneckých poměrů napříč veřejnou správou a zavedení koncepčního systému vzdělávání státních zaměstnanců apod., a tím dosažení moderní, otevřené, efektivní a flexibilní státní služby a státní správy. Ruku v ruce s tím však budou důkladně zhodnocena korupční a související rizika jednotlivých variant navrhovaných řešení, a to mimo jiné prostřednictvím jejich projednání Radou.

Ministerstvo spravedlnosti bude pokračovat v rozvíjení potenciálu compliance programu státní správy *sui generis*, kterým je **Rámcový rezortní interní protikorupční program**. Ve spolupráci se zástupci ústředních správních úřadů bude ministerstvo v Meziřezortní koordinační skupině pro boj s korupcí usilovat o nastavení účinných a vzhledem k jejich účelu přiměřených preventivních protikorupčních opatření uvnitř služebních úřadů.

Protikorupční reformy v této oblasti budou naplňovány v souladu a synergii s ostatními relevantními koncepčními materiály, např. **Strategickým rámcem České republiky 2030, Koncepcí Klienty orientovaná veřejná správa 2030** nebo strategií **Digitální Česko**.

Novelou zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů, bude **posílena nezávislost Úřadu pro dohled nad hospodařením politických stran a politických hnutí** (dále jen „Úřad“) a zpřesněna kompetence předsedy Úřadu a členů Úřadu, neboť současná právní úprava je v tomto ohledu nejasná a nedostatečná a způsobuje problémy v chodu Úřadu, jak ukazuje praxe prvních 6 let jeho fungování.

GRECO

Skupina států proti korupci při Radě Evropy (GRECO) uložila České republice ve **4. hodnotícím kole** řadu doporučení zaměřených na prevenci korupce ve vztahu k **soudcům, státním zástupcům a členům Parlamentu**. V uplynulém období byl učiněn pokrok při jejich plnění, nicméně nadále přetrvávají nesplněná či jen částečně splněná doporučení, která budou řešena v roce 2023 a v letech následujících. Konkrétní opatření směřující k naplnění doporučení GRECO budou specifikována v akčních plánech. Současně bylo ze strany GRECO zahájeno **5. hodnotící kolo** zaměřené na **centrální úroveň státní správy**, tj. primárně **ústřední správní úřady**, jejich **vrcholné funkcionáře a dále na orgány činné v trestním řízení**. V době schvalování Koncepce nebyla známa doporučení uložená ze strany GRECO České republice v 5. hodnotícím kole, po jejich zveřejnění budou opatření směřující k jejich splnění představena rovněž v akčních plánech.

Orgány činné v trestním řízení

Ministerstvem spravedlnosti byl do mezirezortního řízení rozeslán a následně vládě bude předložen **návrh novely zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství**, ve znění pozdějších předpisů, která přinese změny v postavení vedoucích státních zástupců, mimo jiné i s přihlédnutím k dosud nesplněným doporučením GRECO týkajícím se státních zástupců uloženým České republice ve 4. hodnotícím kole. Novela bude obsahovat zákonné důvody pro odvolání nejvyššího státního zástupce, jehož odvolání bude přezkoumatelné soudem, dále zavede funkční období státních zástupců, pravidla pro jejich transparentní výběr, podmínky jejich odvolání, aj. Současně budou přijata opatření k posílení odpovědnosti státních zástupců (ta budou obsažena i v novele zákona č. 7/2002 Sb.).

Jako součást reforem zahrnutých v komponentě č. 4.3 protikorupční reformy Národního plánu obnovy ČR, který je financován z rozpočtu EU, a v návaznosti na doporučení GRECO byly řešeny dva legislativní návrhy, a to novela zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon

o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů a novela zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů a dalších souvisejících zákonů.

Cílem novely zákona o soudech a soudcích, která byla přijata s účinností od 1. 1. 2022, bylo zakotvení objektivních pravidel pro výběr soudců a soudních funkcionářů a podrobnější úprava vedlejší činnosti soudců.

V rámci novely zákona č. 7/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů, která bude předložena, je cílem posílení záruk zákonnosti řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů zavedením odvolacího přezkumu a zvýšení efektivity řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.

Zejména se bude jednat o zavedení dvoustupňového kárného řízení, aby v souladu s požadavky GRECO byla zavedena možnost odvolání proti rozhodnutí. Novela upraví průběh řízení, složení kárných senátů na obou stupních, druhy kárných postihů. Rovněž přinese některé prvky v oblasti posílení odpovědnosti soudců a státních zástupců.

V rámci realizace projektu „Zintenzivnění boje proti korupci zvyšováním povědomí veřejného sektoru se zaměřením na soudce, orgány činné v trestním řízení a veřejnou správu“ (dále jen „protikorupční projekt“) financovaného z fondů EHP bude Ministerstvo spravedlnosti ve spolupráci se zástupci soudců a státních zástupců diskutovat dosavadní zkušenosti s aplikací jejich profesních etických kodexů a návrhy možných změn či doporučení. V průběhu protikorupčního projektu bude zpracována komparativní studie zaměřená na nejpodstatnější aspekty etických kodexů soudců a státních zástupců ve vybraných státech. Dále bude realizována odborná konference, na které budou představeny výstupy z realizace projektu v oblasti etických kodexů.

3. 2 Transparentnost a otevřený přístup k informacím

Návrh regulace lobbování

Prostřednictvím reformy v Národním plánu obnovy České republiky bylo České republice Evropskou komisí uloženo **přijmout** do 1. čtvrtletí roku 2026 **pravidla pro lobbování**, a to ve formě zákona. **Návrh zákona o lobbování** by měl obsahově do značné míry vycházet z návrhu projednávaného v minulém volebním období Poslaneckou sněmovnou. Jeho základními parametry by s ohledem na jeho vymahatelnost měly být definice lobbování a příslušných výjimek, definice lobbisty, výčet lobbovaných osob, zřízení registru lobbistů a lobbovaných a stanovení skutkových podstat přestupků za porušení zákona. Jako prvek důležitý pro správnou funkčnost regulace lobbování se jeví **zakotvení lobbistické stopy právního předpisu**.

Návrh regulace lobbování bude schválen vládou v roce 2023 s tím, že bude následovat hledání politického kompromisu v Parlamentu.

Střet zájmů

Vláda se v programovém prohlášení zavázala k prosazení **novely zákona o střetu zájmů**, která by zabránila přílišné kumulaci politické, ekonomické a mediální moci tak, aby politická i hospodářská soutěž nebyly deformovány a probíhaly transparentně a za rovných podmínek. Odpovídající novela (sněmovní tisk č. 110), která by naplňovala výše citované závazky z programového prohlášení vlády, je dosud předmětem politických diskuzí v Poslanecké sněmovně. Průběh jejího dalšího projednání a schvalování je přitom odvislý od politické vůle zákonodárce formované v Poslanecké sněmovně.

V rámci **protikorupčního projektu** budou v oblasti střetu zájmů probíhat synergické aktivity spočívající ve **zpracování komparativní studie, organizace odborné konference a osvětových aktivitách** směřovaných primárně vůči soudcům, státním zástupcům a zaměstnancům veřejného sektoru.

Dotace poskytované z národních zdrojů

Jako nezbytné opatření výrazně zvyšující transparentnost nakládání s veřejnými prostředky vláda považuje **zavedení jednotné veřejné evidence dotací** a provázání údajů v ní spravovaných s evidencí skutečných majitelů tak, aby informace o příjemcích veřejných prostředků, včetně jejich skutečných majitelů, byly veřejnosti volně dostupné v přehledné podobě umožňující dálkový přístup. Výsledný informační systém by měl být intuitivní a uživatelsky přívětivý. Zváženo by mělo být, jak vyhledávání učinit dostatečně komplexním, například pomocí možnosti automatizované konsolidace dotací (pro koncerny).

Otevřená data

Vláda se zavázala ke **zrychlení procesu otevírání dat (open data)** a aktualizaci otevřených dat na všech úřadech veřejné správy. Strategické a další materiály, které si stát zadává či vytváří a nepodléhají utajení (bezpečnost a obrana státu), budou dostupné pro jiné orgány veřejné správy a v co nejširším rozsahu i veřejnosti. Mimo jiné bude Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy pokračovat v **otvírání dat o vzdělávání a vzdělávací soustavě** a Ministerstvem pro místní rozvoj budou **rozšířena a zpřístupněna data v systému Databáze strategií**.

Partnerství pro otevřené vládnutí (OGP)

V oblasti transparentnosti a otevřeného přístupu k informacím hraje důležitou roli iniciativa **Partnerství pro otevřené vládnutí (OGP)**, jíž je Česká republika členem. Potenciál tohoto členství chce Česká republika dále rozvíjet a pokračovat v započatém procesu, proto i s využitím dialogu s občanskou společností a v synergii s aktivitami OECD ve vztahu k Doporučením Rady k otevřenému vládnutí z roku 2016 bude usilovat o pokrok v naplňování principů otevřeného vládnutí v České republice.

Evidence skutečných majitelů

V souladu s přijatým závazkem obsaženým v Akčním plánu České republiky Partnerství pro otevřené vládnutí na období let 2023 až 2024 budou **analyzovány efektivita a případné nedostatky fungování evidence skutečných majitelů**. Analýza by měla potvrdit existenci předpokládaných problémů a identifikovat jejich rozsah. Následně je třeba analyzovat

jednotlivé možné příčiny popisovaných problémů. S ohledem na zjištěné příčiny má dojít k analýze a návrhu možných řešení, ať už legislativních či nelegislativních. Analýza by se měla věnovat vyhodnocení přínosu a možností zejména změn systému sankcí, změn v řešení nesrovnalostí (sjednocení postupů, větší odbornost, zpoplatnění změny zápisu soudem v řízení o nesrovnalosti), zavedení automatických mechanismů v informačním systému (se zaměřením na snížení administrativní náročnosti) a změn ve vyhodnocování návrhů a zápisů.

3.3 Hospodárné nakládání s majetkem státu

Veřejné zadávání

Vláda se zavázala k tomu, že předloží **novelu zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek**, ve znění pozdějších předpisů a dále připraví reformu Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a posílí jeho metodickou roli tak, aby byl garantem férové soutěže umožňující rozvoj investic veřejným zadavatelům, včetně obcí a krajů. Otázka reformy Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže bude předmětem dalších politických diskuzí. Poslanecká sněmovna nicméně projedná sněmovní tisk č. 249, prostřednictvím kterého vláda zejména reaguje na obsah odůvodněného stanoviska Evropské komise, které se týká nedostatečné transpozice některých pravidel stanovených v zadávacích směrnicích, a to především ve vztahu ke stanovení předpokládané hodnoty veřejných zakázek pravidelné povahy a v otázce přípustnosti ústního jednání v zadávacím řízení.

Vedle legislativní aktivity v oblasti veřejných zakázek bude vláda v souladu se svými závazky v programovém prohlášení klást důraz na **rozšíření metodické podpory** zaměřené s využitím příkladů dobré praxe na vybrané sektory, druhy komodit a služeb tak, aby zadavatelé mohli při svých nákupech lépe vyvážit požadavky na cenu a kvalitu a další nefinanční kritéria.

V souladu s transparentním přístupem k zadávacímu řízení bude podporováno **zapojení veřejnosti do monitorování veřejného zadávání**. Zapojení nezávislého zúčastněného pozorovatele do zadávacího řízení a provádění veřejné zakázky směřuje k posílení protikorupční odolnosti při zadávání veřejných zakázek. Jedním z vhodných nástrojů jsou například tzv. Pakty integrity, jejichž širšímu využití v současnosti brání nízké povědomí o nástroji mezi zadavateli a veřejností.

Návrhy zákonů směřující k posílení transparentnosti, efektivitě úřadů a jejich hospodárnějšímu nakládání s majetkem státu

Společným jmenovatelem níže uvedených návrhů zákonů, k jejichž předložení se vláda zavázala, je **posílení transparentnosti, digitalizace a větší efektivita úřadů** ve svěřených oblastech. Jakkoliv se nejedná o primárně protikorupční normy, jde o normy v oblastech s výskytem korupce a souvisejících nežádoucích jevů, kterým je třeba věnovat zvýšenou pozornost, proto se jimi bude zabývat **Rada**, aby posoudila míru korupčních rizik spojených s daným návrhem a případně ve formě doporučení předkladateli navrhla jeho adekvátní úpravy.

Vláda předloží **novelu zákona č. 283/2021 Sb., stavební zákon**, tak, aby bylo veřejnosti prostřednictvím Portálu stavebníka zajištěno rychlé, transparentní, digitální a občanovi blízké stavební řízení. Digitalizace a větší míra transparentnosti stavebního řízení by měly přispět k eliminaci korupčních rizik v sektoru, který je k projevům korupčního chování náchylný.

Vláda se zavázala prostřednictvím **novely zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích**, ve znění pozdějších předpisů transformovat Ředitelství silnic a dálnic na státní podnik, který bude efektivnější při přípravě, realizaci a zabezpečení údržby a provozu staveb.

Vláda předloží **návrh zákona o veřejných dražbách**, který bude prostřednictvím přesnější úpravy elektronických dražeb podporovat jejich častější využívání. Rovněž díky návrhu bude posílena právní jistota subjektů dotčených v rámci dražebního procesu a vymahatelnost zákonem stanovených povinností.

Návrh zákona o odnětí nebo omezení práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění) přispěje k efektivnějšímu a časově méně náročnému řešení majetkoprávních vztahů při přípravách významných staveb.

V rámci **návrhu energetického zákona a návrhu zákona pro podporu dekarbonizace a energetické bezpečnosti České republiky** budou kromě mnoha jiných cílů navrhované regulace podpořeny obce a další subjekty zjednodušením administrativy ve stavebnictví. Současně bude posílena ochrana zákazníků a posíleny nástroje státu pro výkon dohledu nad energetickým trhem. U zmíněných návrhů bude z hlediska věcného zaměření Koncepce kladen důraz na sledování korupčních rizik tak, aby návrhy nerozšiřovaly prostor pro korupci.

Opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu

Cílem **návrhu novely zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu**, ve znění pozdějších předpisů bude zavedení legislativních opatření obsažených v Akčním plánu ke Zprávě z druhého kola národního hodnocení rizik (NRA) v AML/CFT oblasti (opatření proti praní špinavých peněz a financování terorismu) a dále odstranění některých nedostatků identifikovaných v rámci hodnocení výborem Moneyval Rady Evropy.

Řízení a kontrola veřejných financí

Dlouho otevřenou otázkou zůstává systémové řešení řízení a kontroly veřejných financí. Vláda proto předloží **věcný záměr zákona o řízení a kontrole veřejných financí**, který mimo jiné povede ke komplexní revizi systému kontrol veřejných prostředků s důrazem na posílení prvků hospodárnosti, efektivity a účelnosti a na snižování administrativní zátěže na straně kontrolovaných osob.

Opatření v boji s podvody a korupcí v rámci fondů EU

V rámci oblasti využití fondů EU v programovém období 2021-2027 **bude dokončeno promítnutí hlavních opatření ze Strategie pro boj s podvody a korupcí v rámci EU** fondů do přípravy Jednotného národního rámce dle §17a zákona č. 248/2000 Sb., plná implementace se předpokládá dokončit do března 2023. V rámci budování prostředí odolného proti podvodnému a korupčnímu jednání se předpokládá **realizace dalších evaluačních aktivit v této oblasti pro případnou optimalizaci nastavení metodického prostředí a postupů na všech úrovních implementace EU fondů**. Metodické prostředí bude také upravováno v případě relevantní legislativních změn v této oblasti jak na národní, tak EU úrovni.

3.4 Rozvoj občanské společnosti

Ochrana oznamovatelů protiprávního jednání

Stěžejní protikorupční prioritou tohoto volebního období je **prosazení návrhů zákonů transponujících směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1937 o ochraně osob, které oznamují porušení práva Unie** (dále jen „směrnice“). Výsledkem bude přijetí komplexní právní úpravy poskytující oznamovatelům protiprávního jednání účinnou ochranu. Tato ochrana přitom může výraznou měrou přispět také k prevenci, odhalování i trestání oznamované protispolečenské činnosti, a tím poskytovat ochranu významným veřejným zájmům.

Ministerstvo spravedlnosti bude paralelně s legislativním procesem transpozičních návrhů zákonů vyvíjet řadu komplementárních aktivit směřujících ke zvýšení informovanosti o přínosu projednávaných návrhů a obecně o oznamovatelích protiprávního jednání a potřebě jejich adekvátní ochrany, jedná-li se o relevantní oznámení. Vedle pokračujícího zajištění fungování vnějšího oznamovacího systému bude Ministerstvo spravedlnosti pokračovat v metodické činnosti ve vztahu k subjektům povinným zřídit vnitřní oznamovací systém a dále v osvětové činnosti zaměřené na širokou veřejnost. Jednou z takových cílených aktivit realizovaných díky protikorupčnímu projektu bude mediální kampaň na podporu informovanosti veřejnosti o ochraně oznamovatelů protiprávního jednání. Současně bude uspořádána odborná konference, na které budou prezentovány výstupy z komparativní studie, jejíž zpracování bude financováno rovněž z prostředků určených na realizaci protikorupčního projektu. V neposlední řadě bude věnována pozornost školením určeným pro soudce, státní zástupce, zaměstnance veřejného sektoru a povinné subjekty ze soukromého sektoru tak, aby byly prohloubeny jejich znalosti v oblasti ochrany oznamovatelů protiprávního jednání.

Výše popsané legislativní a nelegislativní aktivity vyplývají z řady mezinárodních závazků České republiky, kterými jsou zejména povinnost transponovat směrnici, realizovat reformu zakotvenou Národním plánem obnovy ČR či splnit závazek Akčního plánu České republiky Partnerství pro otevřené vládnutí (OGP). Nerealizace citovaných závazků by pro Českou republiku měla závažné finanční a reputační dopady.

Ministerstvo spravedlnosti zároveň bude pokračovat v podpoře protikorupčních aktivit nestátních neziskových organizací prostřednictvím dotačního programu Prevence korupčního jednání, který je zaměřen mimo jiné na vzdělávání studentů středních škol v oblasti prevence korupčního jednání coby součásti rámcových vzdělávacích programů se zaměřením na téma oznamování protiprávního jednání. Zaměření dotačního programu lze do budoucna dle aktuálních priorit a identifikovaných potřeb dále modifikovat například vzhledem k žákům základních škol, nebo k přenosu dobré praxe mezi školami navzájem.

Pilotní implementace Metodiky participace nestátních neziskových organizací v poradních a pracovních orgánech a při tvorbě dokumentů státní správy

V rámci plnění závazku zakotveného Akčním plánem České republiky Partnerství pro otevřené vládnutí a zároveň úkolu obsaženého ve Strategii spolupráce veřejné správy s NNO na léta 2021 až 2030 bude probíhat vyjednávání s ministerstvy o jejich zapojení do pilotního ověření

Metodiky participace nestátních neziskových organizací v poradních a pracovních orgánech a při tvorbě dokumentů státní správy (dále jen „Metodika“) v praxi a vytipování jejich plánovaných činností (např. renominace členů do poradních a pracovních orgánů, revize dokumentů), na kterých by bylo možné Metodiku ověřit. Budou realizována setkání s rezorty a nestátními neziskovými organizacemi, na kterých budou účastníci seznámeni s Metodikou a možnostmi spolupráce na pilotním ověření a prezentovány výsledky dotazníkového šetření ke zmapování a vyhodnocení spolupráce ústředních orgánů státní správy se střešními organizacemi a sítěmi nestátních neziskových organizací. Návazně dojde k vytipování rezortů a k pilotní implementaci samotné.

Korupce ve vybraných sektorech v České republice a možnosti jejího snížení

Jedním z avizovaných nástrojů boje proti korupci na vládní úrovni je **dlouhodobý a systematický sběr strukturovaných a analytických dat z terénu v rizikových sektorech**, který bude probíhat zejména prostřednictvím realizace a následné aplikace výstupů z projektu **Korupce ve vybraných sektorech v České republice a možnosti jejího snížení**, jehož **nositelem je Sociologický ústav Akademie věd České republiky a aplikačním garantem Ministerstvo spravedlnosti**. Hlavním cílem projektu je pomocí poznatků ze sociologie, politologie, práva a kriminologie určit rozsah a formy korupce ve vybraných společenských sektorech v České republice a doporučit konkrétní opatření, která by mohla korupci v jednotlivých sektorech snížit. Získané poznatky napomohou k určení nejrizikovějších oblastí a k navržení, případně zpřesnění, konkrétních protikorupčních opatření, ať už legislativní nebo nelegislativní povahy. Druhým cílem projektu je předložit sadu doporučených nástrojů pro replikovatelné, efektivní a validní měření přímé a nepřímé zkušenosti s korupcí ve společenských sektorech. Podle prvních výsledků se v různých sektorech vyskytují odlišné formy korupce, akční plány boje proti korupci musí tuto variabilitu odrazet.

4 Závěr

Cílem Koncepce je deklarovat úsilí vlády o prosazení důležitých protikorupčních opatření, vymezení základního rámce a směru vládní protikorupční politiky včetně stanovení nástrojů boje proti korupci a vymezení prioritních oblastí. Je třeba mít na paměti, že cílem této Koncepce není detailní popis jednotlivých protikorupčních opatření. Ten bude součástí dokumentů na tuto Koncepci navazujících, tj. zejména akčních plánů boje proti korupci.

Gestorům jednotlivých protikorupčních opatření se zároveň v souladu s naplňováním zásad hospodárnosti nakládání se svěřenými prostředky doporučuje, aby veškeré personální, materiální a ekonomické nároky v souvislosti s plněním zadaných úkolů plánovali a zajišťovali v rámci limitů stanovených v rozpočtech na jednotlivé roky pro jednotlivé kapitoly státního rozpočtu.

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

ze dne 5. dubna 2023 č. 230

o Akčním plánu politiky v oblasti závislostí 2023–2025

Vláda

I. schvaluje Akční plán politiky v oblasti závislostí 2023–2025 (dále jen „Akční plán“), uvedený v části III materiálu čj. 259/23;

II. pověřuje

1. předsedu Rady vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí koordinovat postup při plnění prioritních témat Akčního plánu,
2. národního koordinátora pro protidrogovou politiku rozpracováním samostatné přílohy Akčního plánu, která bude obsahovat jednotlivá opatření a aktivity k plnění prioritních témat Akčního plánu, a jejím předložením ke schválení Radě vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí do 30. června 2023;

III. ukládá

1. členům vlády
 - a) zajistit plnění prioritních témat Akčního plánu,
 - b) zajistit finanční prostředky na realizaci Akčního plánu ve svých rozpočtových kapitolách, a to podle možností státního rozpočtu České republiky,
2. vedoucí Úřadu vlády zajistit finanční prostředky na realizaci Akčního plánu sekretariátem Rady vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí, a to podle možností státního rozpočtu České republiky,
3. předsedovi Rady vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí
 - a) průběžně monitorovat plnění Akčního plánu na jednáních Rady vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí,
 - b) zpracovat a vládě do 28. února 2026 předložit souhrnnou zprávu o plnění Akčního plánu,
 - c) zajistit zveřejnění tohoto usnesení a Akčního plánu ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí,
 - d) zpracovat a vládě do 30. dubna 2026 předložit návrh akčního plánu realizace politiky v oblasti závislostí na období 2026–2027;

IV. doporučuje hejtmanům a hejtmankám, primátorovi hlavního města Prahy, primátorům a primátorkám statutárních měst a starostům a starostkám měst a obcí zohledňovat prioritní témata Akčního plánu při realizaci úkolů v přenesené působnosti i při tvorbě a realizaci úkolů v samostatné působnosti.

Provedou:

členové vlády

Na vědomí:

hejtmani a hejtmanky,
primátor hlavního města Prahy,
primátoři a primátorky statutárních měst,
starostové a starostky měst a obcí

prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.
předseda vlády
podepsáno elektronicky

Sekretariát Rady vlády
pro koordinaci politiky
v oblasti závislostí

Akční plán

politiky v oblasti závislostí

2023–2025

Praha, duben 2023

SEKRETARIÁT RADY VLÁDY PRO KOORDINACI POLITIKY V OBLASTI
ZÁVISLOSTÍ

Akční plán politiky v oblasti závislostí 2023–2025

© Úřad vlády České republiky, 2023

Sekretariát Rady vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí

nábřeží E. Beneše 4, 118 01 Praha 1

tel.: +420 224 002 111

rvkpp.vlada.cz, drogy-info.cz

Akční plán politiky v oblasti závislostí 2023–2025 schválila 5. dubna 2023 vláda ČR usnesením č. 230.

Pro bibliografické citace/

SEKRETARIÁT RADY VLÁDY PRO KOORDINACI POLITIKY V OBLASTI ZÁVISLOSTÍ. 2023. Akční plán politiky v oblasti závislostí 2023–2025. Praha: Úřad vlády České republiky.

Obsah

Úvod	32
1 Přehled situace v oblasti závislostí	33
2 Priority Akčního plánu politiky v oblasti závislostí	35
2.1 Prevence a léčba závislostí.....	36
2.2 Regulovaný trh s návykovými látkami	39
2.3 Efektivní výběr daní.....	41
2.4 Prosazování principů vyvážené politiky v oblasti závislostí navazující na priority předsednictví ČR v Radě EU	43
2.5 Minimalizace dopadů krize na Ukrajině na situaci v oblasti závislostí v ČR.....	44
3 Finanční rozvaha Akčního plánu	46

Úvod

Politika v oblasti závislostí je definována jako komplexní a koordinovaný soubor preventivních, vzdělávacích, léčebných, sociálních, regulačních, kontrolních a dalších opatření, včetně opatření vymáhání práva, uskutečňovaných na mezinárodní, národní, krajské a na místní úrovni, jejichž cílem je koordinovaným a vědeckými důkazy podloženým přístupem předcházet negativním důsledkům závislostního chování, a snížit tak škody (zdravotní, sociální, ekonomické, nehmotné) jak pro jedince, tak pro společnost, a posílit tak well-being obyvatel ČR.

Odpovědnost za tvorbu a naplňování politiky v oblasti závislostí v ČR nese vláda. Koordinačním a poradním orgánem vlády v otázkách politiky v oblasti závislostí je Rada vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí, dříve nazývaná Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky (RVKPP). Pro řešení otázek politiky v oblasti závislostí je vládou zřízena funkce národního koordinátora pro protidrogovou politiku.

Klíčovým koncepčním dokumentem vlády ČR a zároveň programovým vyjádřením záměrů a postupu vlády při uplatňování opatření za účelem předcházení a snižování škod vyplývajících z užívání návykových látek, problémového hráčství a nadužívání moderních technologií v české společnosti je *Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027* (dále také *Národní strategie v oblasti závislostí 2019–2027*), která byla schválena vládou ČR dne 13. května 2019. Implementace a dosažení cílů *Národní strategie v oblasti závislostí 2019–2027* jsou zajištěny jejími akčními plány, které jsou zpracovány souhrnně pro všechny oblasti politiky závislostního chování, a to na tříleté období. Problematika závislostního chování souvisí s řadou oblastí veřejné politiky, které mají vlastní koncepční či strategické dokumenty. Přehled národních a mezinárodních dokumentů dotýkajících se tématu závislostního chování a právní kontext je obsažen v *Národní strategii v oblasti závislostí 2019–2027*.

Zatímco *Národní strategie v oblasti závislostí 2019–2027* definuje strategické cíle a aktivity politiky v oblasti závislostí, akční plán podrobněji stanovuje prioritní témata pro období platnosti a plánované postupy pro naplňování strategických cílů. K prioritním tématům akčního plánu budou formulována a realizována jednotlivá opatření a aktivity, které budou tvořit samostatnou přílohu akčního plánu. Aktivity akčního plánu (příloha akčního plánu) budou předloženy ke schválení Radě vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí. Základním předpokladem úspěšnosti akčního plánu je, aby konkrétní opatření umožňovala flexibilní reakci na aktuální situaci a potřeby, byla postavena na vědeckých důkazech, byla realistická a ekonomicky dosažitelná.

Plnění opatření akčního plánu koordinuje sekretariát Rady vlády pro koordinaci politiky v oblasti závislostí ve spolupráci s národním koordinátorem pro protidrogovou politiku. Plnění akčního plánu bude během doby jeho platnosti průběžně hodnoceno a na konci jeho platnosti bude vypracováno závěrečné vyhodnocení jeho plnění. Akční plán bude hodnocen ve spolupráci s věcně dotčenými resorty a dalšími aktéry politiky v oblasti závislostí.

1 Přehled situace v oblasti závislostí

Situaci v oblasti závislostí podrobně popisují zprávy o tabákových, nikotinových a souvisejících výrobcích, o alkoholu, problematickém užívání psychoaktivních léků, nelegálních drogách, hazardním hraní a digitálních závislostech, které zpracovává Národní monitorovací středisko pro drogy a závislosti (NMS). Aktuální hodnocení situace v oblasti závislostí přinesla *Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2021*²:

Výskyt závislostního chování v dospělé populaci

- Podíl kuřáků v dospělé populaci se dlouhodobě nemění. V posledních letech roste obliba alternativních výrobků, především elektronických cigaret a zahříváných tabákových výrobků.
- Spotřeba alkoholu v ČR je dlouhodobě vysoká a podíl osob vykazujících známky rizikového a škodlivého pití alkoholu se dlouhodobě zvyšuje.
- Nejčastěji užívanou nelegální drogou v ČR jsou konopné látky, zkušenost s nimi uvádí přibližně čtvrtina dospělých. Ostatní nelegální drogy jsou užívány v mnohem menší míře.
- Odhadovaný počet problémových hráčů je dlouhodobě stabilní, mírně se zvyšuje počet osob ve vysokém riziku.

tabulka 1: Výskyt rizikových forem závislostního chování v populaci ČR starší 15 let

Rizikové formy závislostního chování mezi dospělými	Střední odhad
Denní kuřáci	1,5–2,1 mil.
Denní konzumenti alkoholu	800–980 tis.
Rizikové pití alkoholu	1,5–1,7 mil.
– v tom ve vysokém riziku (tzv. škodlivé pití)	800–980 tis.
Problematické užívání psychoaktivních léků	1,25–1,45 mil.
Intenzivní uživatelé konopných látek	350–465 tis.
– v tom ve vysokém riziku	160–250 tis.
Lidé užívající drogy (pervitin a opioidy) rizikově	43–46 tis.
– uživatelé pervitinu	33–34 tis.
– uživatelé opioidů	11–12 tis.
– lidé užívající drogy injekčně	40–42 tis.
Osoby v riziku problémového hraní	170–220 tis.
– v tom ve vysokém riziku	91–120 tis.
Osoby v riziku digitální závislosti	375–510 tis.
– v tom ve vysokém riziku	90–160 tis.

Výskyt závislostního chování mezi dětmi a dospívajícími

- Mezi dětmi a mládeží míra užívání tabáku a alkoholu v posledních 10 letech klesá, ale ve srovnání s evropskými zeměmi zůstává na poměrně vysoké úrovni. Zkušenosti s nelegálními drogami, včetně konopných látek, se dlouhodobě snižují a zvyšuje se věk první zkušenosti s nimi. Míra hraní hazardních her mezi dospívajícími je dlouhodobě stabilní. Novým fenoménem mezi dětmi a dospívajícími je nadužívání digitálních technologií.

² Chomynová, P., Grohmannová, K., Janíková, B., Rous, Z., Černíková, T., Cibulka, J., Mravčík, V. (2022). Souhrnná zpráva o závislostech v České republice 2021. Praha: Úřad vlády České republiky.

Dopady užívání návykových látek

- Výskyt HIV/AIDS je v české populaci i mezi injekčními uživateli drog dlouhodobě na nízké úrovni, a to i v evropském kontextu. Výskyt VHC je dlouhodobě stabilní, nicméně představuje nejrozšířenější infekci mezi uživateli drog, která zatěžuje zdravotní systém.
- Mezi uživateli návykových látek i hráči hazardních her je sledován vysoký výskyt psychiatrické komorbidity (úzkostně-depresivní poruchy a jiné poruchy v oblasti duševního zdraví).
- Kromě negativních zdravotních dopadů je závislostní chování spojeno s rozsáhlými sociálními dopady v oblasti bydlení, zaměstnání, dluhů včetně exekucí a vlivu na rodiny a komunitu.

tabulka 2: Úmrtí způsobená ročně užíváním návykových látek v populaci ČR

Závislostní chování	Úmrtí spojená s užíváním	
	Celkem	Přímá (předávkování)
Kouření	16–18 tis.	–
Konzumace alkoholu	6–7 tis.	200–250
Užívání psychoaktivních léků	110–120	40–50
Užívání nelegálních drog	100–150	40–60

Sít' služeb pro klienty s problémem se závislostí

- V ČR je odhadováno celkem 250–300 adiktologických služeb, z nich je 55–60 nízkoprahových kontaktních center, 50 terénních programů, 90–100 ambulantních léčebných programů (z toho 10 programů pro děti a dorost), 10–15 detoxifikačních jednotek, 25–30 oddělení lůžkové zdravotní péče, 15–20 terapeutických komunit, 35–45 ambulantních doléčovacích programů (z nich 20–25 s chráněným bydlením) a 5–7 domovů se zvláštním režimem pro osoby závislé na návykových látkách; 60 zařízení hlásí pacienty v substituční léčbě a odhadem 600–700 praktických lékařů poskytuje substituční léčbu.

tabulka 3: Odhad počtu osob ročně v kontaktu s adiktologickými službami a v léčbě závislosti v ČR

Závislostní chování	Odhadovaný počet osob v kontaktu se službami
Kouření	1–2 tis.
Konzumace alkoholu	30–35 tis.
Užívání psychoaktivních léků	3–4 tis.
Užívání nelegálních drog	40–45 tis.
Hazardní hraní	2–3 tis.
Digitální závislosti	0,2–0,3 tis.

Finance a trh

- Souhrnné výdaje na politiku v oblasti závislostí nebyly dosud vyčísleny. Přímo určené výdaje na protidrogovou politiku tvoří přibližně 2,3 mld. Kč, z toho 52 % tvoří výdaje na oblast prosazování práva, 16 % na snižování rizik, 12 % na léčbu uživatelů drog, 4 % na prevenci, 5 % na následnou péči, 6 % na zachytné stanice a necelá 2 % na koordinaci, výzkum a evaluaci. Výdaje zdravotních pojišťoven na léčbu uživatelů návykových látek tvoří cca 940 mil. Kč.
- Na spotřební dani z tabákových výrobků vybere stát ročně přibližně 55–60 mld. Kč ročně, na spotřební dani z alkoholických nápojů 13–14 mld. Kč. Výběr daně z hazardu dosahuje celkem 10–11 mld. Kč ročně, z toho 5–6 mld. Kč tvoří příjmy do státního rozpočtu a 4–5 mld. Kč příjmy do obecních rozpočtů.

tabulka 4: Odhad společenských nákladů v souvislosti se závislostním chováním v ČR

Závislostní chování	Společenské náklady (v Kč)
Kouření	100–170 mld.
Konzumace alkoholu	35–55 mld.
Užívání psychoaktivních léků	n. a.
Užívání nelegálních drog	7 mld.
Hazardní hraní	14–16 mld.

2 Priority Akčního plánu politiky v oblasti závislostí

Akční plán stanovuje prioritní témata politiky v oblasti závislostí pro období 2023–2025, a to v souladu se strategickými cíli *Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027* a s ohledem na vývoj situace v oblasti závislostí.

Akční plán je ve všech prioritních oblastech založen na souladu s Programovým prohlášením vlády ČR schváleném dne 6. ledna 2022, které přímo adresuje politiku v oblasti závislostí.

Při řešení problematiky závislostí budeme uplatňovat politiku postavenou na vědecky ověřeném a vyváženém konceptu prevence rizik a snižování škod, přičemž zajistíme dostatečné financování jak preventivních programů, tak i služeb a regulaci návykových látek, která bude odpovídat míře jejich škodlivosti.

Národní i mezinárodní politika ČR bude nadále podporovat multidisciplinární přístup založený na vědeckých důkazech, dodržování lidských práv a spolupráci všech relevantních aktérů na národní a regionální úrovni, včetně neziskového sektoru a pacientských organizací, a přitom citlivě zvažovat rovnováhu mezi potřebnými regulativními opatřeními a svobodou jednotlivců, princip svobodného trhu a míru škodlivosti jednotlivých závislostních produktů³.

Prioritní témata politiky v oblasti závislostí na období 2023–2025, která zároveň představují specifické cíle Akčního plánu, jsou:

- Prevence a léčba závislostí
- Regulovaný trh s návykovými látkami
- Efektivní výběr daní zohledňující rizikovost produktů se závislostním potenciálem
- Prosazování principů vyvážené politiky v oblasti závislostí navazující na priority předsednictví ČR v Radě EU
- Minimalizace dopadů krize na Ukrajině na situaci v oblasti závislostí v ČR.

Je klíčové, aby navrhovaná opatření byla realistická a ekonomicky dosažitelná – Akční plán k jednotlivým tématům vyčísluje finanční prostředky nezbytné pro jejich dosažení.

3 Jednotlivé návykové látky vykazují různou míru zdravotních i sociálních škod, které jsou s jejich užíváním spojeny, a to jak na individuální, tak na populační úrovni. Blíže viz např. Nutt, D. J., King, L. A., Phillips, L. D., Independent Scientific Committee on Drugs. (2010). Drug harms in the UK: a multicriteria decision analysis. *Lancet*, 376(9752), 1558–65. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(10\)61462-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(10)61462-6); van Amsterdam, J., Opperhuizen, A., Koeter, M., van den Brink, W. (2010). Ranking the harm of alcohol, tobacco and illicit drugs for the individual and the population. *Eur Addict Res*, 16(4), 202–7. <https://doi.org/10.1159/000317249>; nebo Taylor, M., Mackay, K., Murphy, J., McIntosh, A., McIntosh, C., Anderson, S., et al. (2012) Quantifying the RR of harm to self and others from substance misuse: results from a survey of clinical experts across Scotland. *BMJ Open*, 24(2). <https://dx.doi.org/10.1136/bmjopen-2011-000774>.

2.1 *Prevence a léčba závislosti*

Problém závislosti je často spojen s komorbidními psychiatrickými, somatickými a dalšími socioekonomickými dopady. Je klíčové, aby všechny oblasti politiky v oblasti závislosti směřovaly ke strategickému cíli snížit zdravotní a společenské dopady užívání návykových látek a návykového chování. V tomto smyslu je potřeba vnímat také opatření na straně regulace nabídky, prosazování práva a kontroly dostupnosti nejrizikovějších produktů jako preventivní (tzv. environmentální prevence). Do této oblasti patří mj. opatření ovlivňující časovou a místní dostupnost, cenu produktů, jejich uvádění na trh, včetně reklamy, a další opatření ovlivňující spotřebitelské/uživatelské chování.

Programy zaměřené specificky na prevenci užívání návykových látek a návykového chování, prevenci rizik a škod s nimi spojených, programy včasné intervence, léčby a následné péče o osoby užívající návykové látky nebo závislé jsou realizovány především v síti specializovaných, tzv. adiktologických služeb. Současná síť adiktologických služeb pokrývá celé spektrum problémů spojených s užíváním návykových látek a s dalším závislostním chováním. V současné době jsou adiktologické služby poskytovány především v síti sociálních služeb a v síti zdravotních služeb. Síť center pro závislé na tabáku při lůžkových zdravotnických zařízeních nevznikla historicky jako součást adiktologické péče, ale jako součást příslušných klinických oborů, léčba však může probíhat i mimo centra. Oblast adiktologické prevence se týká také služeb spadajících primárně do resortu školství. Silnou stránkou je mezioborovost, která však v praxi adiktologických programů naráží na vzájemnou neslučitelnost a nízkou vzájemnou prostupnost jednotlivých resortních rámců.

Síť adiktologických služeb je z velké části podporována systémem dotací, tj. z dotačních titulů jednotlivých resortů a samospráv, který se však dlouhodobě potýká s řadou problémů, např. roztržitost, vysoká administrativní zátěž, nízká efektivita, nepředvídatelnost, nestabilita, nejistota dlouhodobého financování a rozdílné podmínky a priority jednotlivých donorů.

V posledních letech se daří navyšovat finanční prostředky vynakládané na politiku v oblasti závislosti pro oblast nelegálních drog, přesto ČR dosud nebyla schopna, na rozdíl od jiných zemí, adekvátně zajistit síť adiktologických služeb a intervencí zejména pro osoby rizikově užívající alkohol a tabákové a nikotinové výrobky. Podobně tomu je v oblasti hazardního hraní.

Politika v oblasti závislosti, včetně oblasti prevence a léčby, se v posledních letech nově zaměřila také na další oblasti, jako je nadužívání léčivých přípravků s obsahem psychoaktivních látek a digitální závislosti, které dosud nebyly ve výši finančních prostředků vynakládaných na politiku v oblasti závislosti zohledněny.

Objem finančních prostředků vynaložený na zajištění sítě adiktologických služeb a léčby závislosti neumožňuje řešit aktuální problémy, jako jsou např.:

- roztržitost financování systému péče o uživatele alkoholu, tabáku, nelegálních drog a hazardní hráče,
- nízká dostupnost péče pro uživatele alkoholu a tabáku,

- nízká míra provádění krátkých intervencí, která je podle zákona povinná pro všechny zdravotnické pracovníky,⁴
- omezená možnost služeb flexibilně reagovat na měnící se situaci (např. nárůst nákladů na zdravotnický materiál, nárůst provozních nákladů, dopady opatření v souvislosti s pandemií COVID-19, dopady ukrajinské krize),
- nízká dostupnost ambulantních služeb (zejména pro rizikové uživatele alkoholu v rámci včasné detekce a včasné intervence) a služeb následné péče,
- nedostatečně zajištěný systém preventivních a léčebných opatření pro hazardní hráče, uživatele psychoaktivních léků a opatření v oblasti digitálních závislostí,
- nízká místní a finanční dostupnost substituční léčby pro uživatele opioidů, nedostupnost podobně koncipované farmakologicky asistované léčby pro uživatele jiných návykových látek, především metamfetaminu (pervitinu), a neexistence možností substituční léčby pro intenzivní uživatele konopí,
- omezená dostupnost/nedostupnost některých specifických programů (např. intenzivní strukturovaná ambulantní léčba, služby v oblasti bydlení a podpory zaměstnávání, domácí detoxifikace),
- nezajištěný systém služeb v oblasti gerontoadiktologie,
- roztržitost a nedostatečné zajištění systému včasné detekce, včasné intervence a péče o děti v riziku vzniku a rozvoje závislosti,
- nízká informovanost praktických lékařů pro děti a dorost a jejich nedostatečné propojení se systémem adiktologické péče,
- dlouhodobý nedostatek programů selektivní a indikované prevence zaměřených na skupiny a jednotlivce ve vysokém riziku závislosti,
- dlouhodobá absence systematického zvyšování informovanosti veřejnosti a povědomí o rizicích spojených s užíváním návykových látek a závislostním chováním a o rizikových faktorech vzniku závislosti,

a současně objem finančních prostředků a další systémové bariéry neumožňují podporovat efektivní opatření politiky v oblasti závislostí založená na důkazech a zkušenosti z jiných zemí, např.:

- inovativní přístupy v oblasti snižování škod (např. programy kontrolované spotřeby a programy kontrolovaného podávání alkoholu, aplikační místnosti, programy snižování rizik v prostředí zábavy, rozšíření programu distribuce naloxonu, podpora přístupu snižování škod u uživatelů tabáku),
- vědu a výzkum v oblasti závislostí, včetně klinických a observačních studií v léčebné praxi,
- inovativní přístupy léčby závislostí (např. programy farmakologicky asistované léčby pro uživatele pervitinu nebo konopí, programy psychedeliky asistované psychoterapie⁵),
- dobudování základní sítě pomoci pro problémové hráče hazardních her,
- dobudování sítě poraden odvykání kouření a center léčby závislosti na tabáku,
- rozvoj systému školské adiktologické prevence, zejména programů selektivní a indikované prevence,
- rozšíření včasné detekce a včasné intervence, a to zejména mezi dětmi a mládeží,
- rozšíření sítě služeb a programů o nově řešená témata a specifické cílové skupiny.

⁴ Podle zákona č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek (a stejně tak podle předchozího zákona č. 379/2005 Sb.), jsou zdravotničtí pracovníci při výkonu svého povolání povinni provádět orientační vyšetření rizikového a škodlivého užívání návykové látky a nelátkové závislostní poruchy, provádět krátkou intervenci a případně doporučit navazující odbornou péči.

⁵ Kočárová, R., Kňážek, F., Bláhová, B., Plevková, M., Postránecká, Z., Klobušníková, K. & Chomynová, P. (2021). Národní psychedelický výzkum 2019–2021. Zaostřeno, 7(2), 1-16.

Zároveň jsou významně omezeny možnosti podpory výzkumných projektů v oblasti evaluace prevence, léčby, represe, systematický a kontinuální monitoring situace v celé šíři oblasti závislostí, sledování zdravotních a sociálních dopadů závislostí včetně dopadů v okolí uživatelů (sociální náklady, dopady v komunitě, rodině, domácí násilí pod vlivem návykových látek apod.).

Při efektivním řešení problematiky závislostí je potřeba uplatňovat politiku postavenou na vědecky ověřeném a vyváženém konceptu prevence rizik a snižování škod a zajistit dostatečné financování adiktologických služeb a na důkazech založených preventivních programů a intervencí. Opakované analýzy nákladů a přínosů (tzv. cost-benefit analýzy)⁶ ukázaly, že politika preventivně-léčebných opatření podporovaných z veřejných zdrojů výrazně sníží celkový objem vynakládaných veřejných prostředků a může efektivně přispět ke snížení negativních společenských dopadů spojených se závislostním chováním. Národní politiku v oblasti závislostí je potřeba nastavit primárně do roviny podpory prevence a včasné pomoci tak, aby se lidé v riziku vzniku závislosti dostali do péče adiktologických služeb co nejdříve (tzn. včasná detekce a včasná intervence) a snížily se tak negativní zdravotní a společenské dopady závislosti a závislostního chování (tzv. princip harm reduction). Dojde tak k minimalizaci škod a nákladů spojených se závislostním chováním.

V tomto smyslu je nutné postupně navýšit prostředky na zajištění služeb v oblasti prevence a léčby (v ČR tvoří veřejné výdaje na oblast závislostí přibližně 0,03 % HDP) na úroveň západních států (až 0,5 % HDP), nebo alespoň sousedního Rakouska (0,09 % HDP). Akční plán proto předpokládá postupné navýšení finančních prostředků ze státního rozpočtu do oblasti prevence a léčby na zajištění rozvoje a dobudování sítě adiktologických služeb, a to s ohledem na možnosti státního rozpočtu. Navýšení prostředků do oblasti prevence a léčby bude zároveň provázet navýšení výběru daní do státního rozpočtu a postupné snižování společenských nákladů.

Kromě navýšení rozpočtu na zajištění financování adiktologických služeb je zapotřebí provést další systémové změny v oblasti utváření a podpory sítě adiktologických služeb. V rámci projektu *Systémová podpora rozvoje adiktologických služeb v rámci integrované protidrogové politiky* (IP RAS) byl na základě analýzy současného stavu připraven nový strukturní rámec sítě adiktologických služeb s cílem zvýšit dostupnost a kvalitu adiktologických služeb, včetně návrhu vymezení těchto služeb v systému zdravotních a sociálních služeb a zajištění jejich stabilního financování. Jednou z variant systémové změny je dokončení a projednání návrhu tzv. *Adiktologického zákona*, jehož cílem je nastavení systému služeb s ohledem na jejich zdravotně-sociální charakter, včetně jejich dostupnosti, kvality a systémového financování založeného na přechodu od jednoletých dotací na jinou formu financování, a případně také vznik *Agentury pro prevenci a léčbu závislostí* se silným institucionálním postavením a samostatnou kapitolou ve státním rozpočtu.

⁶ Např.: Wilson, D. P., Donald, B., Shattock, A. J., Wilson, D., Fraser-Hurt, N., (2015). The cost-effectiveness of harm reduction. *International Journal of Drug Policy*, 26(1), S5-S11. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2014.11.007>; Cartwright, W. S. (2000) Cost-benefit analysis of drug treatment services: review of the literature. *J Ment Health Policy Econ*, 3(1), 11-26. [https://doi.org/10.1002/1099-176X\(200003\)3:1<11::AID-MHP66>3.0.CO;2-0](https://doi.org/10.1002/1099-176X(200003)3:1<11::AID-MHP66>3.0.CO;2-0); Onuoha, E. N., Leff, J. A., Schackman, B. R., McCollister, K. E., Polsky, D., Murphy, S. M. (2021) Economic Evaluations of Pharmacologic Treatment for Opioid Use Disorder: A Systematic Literature Review. *Value Health*, 24(7), 1068-1083. <https://doi.org/10.1016/j.jval.2020.12.023>.

V oblasti školské prevence rizikového chování se částečná centralizace finančních prostředků vyčleněných ze státního rozpočtu na dotační programy protidrogové politiky ukazuje jako nesystémový a neefektivní krok a je nutné její řešení.

Pro zajištění sítě adiktologických služeb alespoň ve stávající podobě a systémovém rámci je nutné v této fázi navýšit finanční prostředky v dotačním řízení Úřadu vlády ČR, podle možností státního rozpočtu, a to s ohledem na navyšování platů a mezd pracovníků v adiktologických službách a rostoucí inflaci vedoucí ke zdražení zdravotnického materiálu, hygienických potřeb, pohonných hmot, energií apod., a do budoucna zajistit navázání prostředků alokovaných na politiku v oblasti závislostí na míru inflace. Adiktologické služby nemohou udržet stávající kapacitu a kvalitu, důsledkem čehož se můžou prohlubovat negativní personální procesy spojené s odchodem kvalifikovaných pracovníků z adiktologických služeb, bez adekvátního navýšení finančních prostředků alokovaných do dotačního řízení Úřadu vlády ČR.

Součástí finančních zdrojů části adiktologických služeb a programů je také systém veřejného zdravotního pojištění. Akční plán má ambici navyšovat míru spolufinancování adiktologických služeb a programů ze systému veřejného zdravotního pojištění a rozšiřovat zapojení zdravotních pojišťoven do financování dalších segmentů adiktologických služeb a programů, jako je oblast prevence a snižování škod (harm reduction) – např. výdaje na zdravotní personál a zdravotnický materiál.

2.2 *Regulovaný trh s návykovými látkami*

V národní politice uplatňovaný vyvážený přístup předpokládá rovnováhu mezi regulací nabídky (a jejím vymáháním) a snižováním poptávky (preventivně-léčebnými intervencemi). Národní politika v oblasti závislostí respektuje poznání, že oba extrémní modely regulace nabídky a poptávky (prohibice nebo volný trh) jsou spojeny s vysokými negativními důsledky a společenskými náklady, a prosazuje vyvážený přístup mezi přílišnou regulací, úplnou prohibicí a úplnou liberalizací (neregulovaným trhem). V tomto smyslu současná vláda vnímá jako optimální řešení přísně regulovaný trh odpovídající rizikosti návykových látek a závislostních produktů.

Celosvětově dochází v posledních letech ke změně přístupu k regulaci trhu s některými dosud nelegálními návykovými látkami, jako je např. konopí. Stále více států, včetně států EU, zvažuje a rovněž schvaluje zákony v oblasti legalizace konopí pro léčebné i neléčebné (rekreační) účely. Zároveň dochází k opačnému procesu u legálních návykových látek, tedy zavádění přísnějších regulací trhu s alkoholem a tabákem, ale i s hazardním hraním. Regulovaný trh legálních návykových látek přináší spolu s public health a harm reduction přístupem (tj. s uplatňováním opatření na straně nabídky a poptávky jako je cenová regulace, včasná detekce a intervence, prevence, léčba) výrazné snížení nákladů na trestněprávní prosazování prohibice.

Mezi mírou represe a mírou užívání a dopadů neexistuje přímý vztah. Dostupné důkazy nepodporují hypotézu, že kriminalizace snižuje poptávku po konopí nebo že ji naopak

dekriminalizace zvyšuje.^{7,8} Také důkazy a zkušenosti z ČR ukazují, že kriminalizace držení drog pro vlastní potřebu v r. 1999 nepřinesla odstrašující účinek,⁹ a naopak po zavedení nového trestního zákoníku v lednu 2010, který dekriminalizoval přechovávání a pěstování konopí pro vlastní potřebu, se míra užívání konopí snížila.^{10,11}

Také data ze zemí, které zavedly režim regulovaného trhu s konopím pro rekreační účely, neukazují jednoznačný vývoj v situaci v oblasti užívání konopných látek v populaci (dochází k nárůstu i poklesu míry užívání v různých populačních skupinách, snižují i zvyšují se vnímaná dostupnost a vnímaná rizikovitost, a to i mezi dospívajícími) ani ve výskytu zdravotních a sociálních dopadů (klesá i roste míra pozitivních nálezů THC v silničním provozu, míra problémového užívání, po nárůstu počtu návštěv pohotovosti dochází k jejich stabilizaci). Jednoznačným přínosem legální regulace je pokles primární drogové kriminality v souvislosti s konopím, výdajů na vymáhání práva v souvislosti s nelegálním trhem a současně nárůst daňových příjmů do veřejných rozpočtů z legálního trhu, neboť konopí je předmětem zdanění.¹²

Na základě zkušeností se zaváděním legálního trhu s konopím v zemích jako je Uruguay, Kanada, nebo některé státy USA, existují mezinárodní evidence-based doporučení a příklady dobré praxe pro zodpovědnou legální regulaci konopí.^{13,14}

Národní politika v oblasti závislostí bude reflektovat případné probíhající změny v mezinárodní politice, a to v kontextu svých mezinárodních závazků, zejména v rámci EU, a na základě posouzení dopadů budou projednány a navrženy legislativní změny. Některé členské státy EU (např. Malta, Německo, Lucembursko, Nizozemsko) zavedly, příp. avizovaly ukončení prohibice či přechod k přísně regulovanému trhu s konopím. U vybraných návykových látek s doloženým nižším veřejnozdravotním rizikem na základě evidence navrhuje Akční plán definovat řešení pro jejich přísně regulovanou dostupnost. Během platnosti Akčního plánu budou diskutovány možné legislativní změny postavené na vědeckých důkazech a doporučeních tak, aby byl zachován princip ochrany veřejného zdraví, minimalizace škod a rizik a vyvážený přístup v politice v oblasti závislostí. Akční plán přitom naváže na v ČR již

⁷ Reinerman, C., Cohen, P. D., & Kaal, H. L. (2004). The limited relevance of drug policy: cannabis in Amsterdam and in San Francisco. *Am J Public Health*, 94(5), 836-842.

⁸ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. (2018). Cannabis legislation in Europe: an overview. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

⁹ Zábranský, T., Miovský, M., Gajdošíková, H., & Mravčík, V. (2001). Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy (PAD). Souhrnná závěrečná zpráva. ResAd Praha.

¹⁰ Červený, J., Chomynová, P., Mravčík, V., & van Ours, J. C. (2017). Cannabis decriminalization and the age of onset of cannabis use. *International Journal of Drug Policy*, 43, 122-129. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2017.02.014>

¹¹ Cecho, R., Baska, T., Svihrova, V., & Hudeckova, H. (2017). Legislative Norms to Control Cannabis Use in the Light of Its Prevalence in Czech Republic, Poland, Slovakia, and Hungary. *Cent Eur J Public Health*, 25(4), 261-265. <https://doi.org/10.21101/cejph.a5019>

¹² UNODC (2022). The World Drug Report, Booklet 3 - Drug market trends of Cannabis and Opioids. Chapter Analyzing the impact of cannabis legalization, p. 29. https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/wdr-2022_booklet-3.html

¹³ Global Commission on Drug Policy. (2018). Regulation. The Responsible Control of Drugs. http://www.globalcommissionondrugs.org/wp-content/uploads/2018/09/ENG-2018_Regulation_Report_WEB-FINAL.pdf

¹⁴ Transform Drug Policy Foundation. (2022). How to regulate cannabis, 3rd edition. <https://transformdrugs.org/publications/how-to-regulate-cannabis-3rd-ed>

provedené analýzy a hodnocení dopadů regulace konopí. Podobně je nutné legislativně uchopit oblast legálních návykových látek, jako je tabák a alkohol, a oblast hazardního hraní.

Cílem bude najít optimální regulační rámec pro jednotlivé látky v podmínkách ČR a vyvarovat se tak zcela nekontrolovanému legálnímu či naopak nelegálnímu trhu, a tím předcházet rizikům spojeným s některými produkty. V této souvislosti je třeba zmínit potřebu omezit dostupnost konopí a dalších psychoaktivních látek osobám mladším 18 let, regulovat reklamu spojenou s konopím, regulovat jeho výrobu a nabídku.

Zároveň je nutné navrhnout legislativní rámec zvýhodňující méně rizikové alternativy tabákových, nikotinových a souvisejících výrobků a snížit tak výskyt kouření cigaret a tabákových výrobků se spalovaným tabákem a minimalizovat tak dopady kouření na populační zdraví v ČR, přičemž se omezí jejich dostupnost osobám mladším 18 let. V oblasti hazardního hraní je nutné vytvořit prostředí a nástroje lépe kontrolující rizika hazardních her s vysokým rizikem rozvoje problémového hráčství, zejména v případě on-line hazardních her. Je nezbytné důsledně uplatňovat vymáhání práva v případech, kdy je nebo má být omezena dostupnost produktů se závislostním potenciálem zejména ve vztahu k osobám mladším 18 let.

Politika v oblasti závislostí se tedy zaměří na revizi modelů regulace jednotlivých druhů legálních i nelegálních návykových látek a hazardních her, a to včetně cenové a daňové regulace, možnosti regulace dostupnosti některých látek, nastavení regulace reklamy apod. Cílem bude také omezení černého trhu. Zohledněna přitom bude míra rizikovitosti jednotlivých závislostních produktů.

Akční plán předpokládá zevrubné hodnocení dopadů regulace, včetně analýzy existujících regulačních modelů, a přípravu vhodného návrhu legální regulace pro české prostředí.

Přístup zodpovědné legální regulace psychoaktivních látek bude ČR prosazovat na všech úrovních mezinárodní spolupráce, a připojí se tak ke skupině zemí prosazující racionální, na vědeckých důkazech postavenou a zároveň humánní politiku v oblasti závislostí.

2.3 Efektivní výběr daní

Trh se závislostními produkty kromě zdravotní a sociální zátěže ve smyslu společenských nákladů představuje zároveň významný zdroj příjmů státního rozpočtu, např. daň u tabáku tvoří až 8 % ze všech daňových příjmů, což tvoří přibližně 4 % všech příjmů státního rozpočtu. Daňový systém v politice v oblasti závislostí je postavený zejména na efektivním nastavení spotřební daně u vybraných produktů se závislostním potenciálem a nastavení daně z přidané hodnoty. Vláda ve svém programovém prohlášení uvádí, že regulace závislostních produktů a spotřební daň budou zohledňovat různou míru škodlivosti produktů se závislostním potenciálem. Během období platnosti Akčního plánu bude vytvořen a projednán návrh nastavení optimálních daňových nástrojů na základě komplexní analýzy daňového systému, která vyhodnotí, jak příjem finančních prostředků do státního rozpočtu a dopad na trh, tak dopad zavedení možných opatření na míru prevalence závislostního chování. Akční plán si během období své platnosti dává za cíl možné navýšení příjmů do státního rozpočtu

až o 15 miliard Kč ročně jen na inkasu daní (spotřební daně, daně z hazardních her a dalších produktů se závislostním potenciálem a DPH).

Daňový systém v politice v oblasti závislostí by měl být vnímán také jako nástroj, který přináší zdroje k financování preventivně-léčebných opatření i opatření ke snižování škod a dalších negativních dopadů spojených se závislostním chováním. Během období platnosti Akčního plánu bude prostřednictvím optimálního nastavení daňového systému otevřeno téma financování preventivně-léčebných opatření a opatření ke snižování škod z výnosu spotřební daně (resp. daně z hazardních her), zejména z tabáku, alkoholických nápojů, z hazardních her a nově z konopných produktů.

V oblasti tabákových, nikotinových a souvisejících výrobků by se mělo hledat takové daňové nastavení, které bude ve zvýšené míře zohledňovat rizikovost jednotlivých produktů, tj. cílem je vhodně nastavit daně (cenu) alternativních tabákových a nikotinových výrobků ve vztahu k ceně tabákových výrobků určených ke kouření, a ekonomicky tak motivovat kuřáky k přechodu na méně rizikové alternativy kouření. Zvyšování daní v oblasti tabákových, nikotinových a souvisejících výrobků by mělo být nastaveno systematicky a zohledňovat míru inflace.

Obdobně v oblasti zdanění alkoholických nápojů by, na základě analýzy možností legislativních změn současného systému spotřebního zdanění alkoholických nápojů, mělo být cílem hledání nástrojů, které budou zohledňovat rizikovost alkoholických nápojů podle obsahu etanolu v nápoji, případně zavádět minimální cenu za jednotku alkoholu a navazovat míru zdanění na výši inflace. V kontextu otevření diskuze a následné analýzy o možnosti zavedení nenulové daňové sazby pro tiché víno lze prosazovat podporu půdního fondu pro domácí produkci vína z výběru této daně.

Také v oblasti hazardních her by bylo vhodné nastavit systém zdanění her podle jejich rizikivosti, a to i rozlišením výše sazby daně podle rizikivosti her, přičemž podstatným faktorem není jen typ/druh hry, ale především to, zda se daná hra provozuje v prostředí land-based (kamenné provozovny) nebo on-line, a dále optimalizovat distribuci inkasa daně z hazardních her mezi obce a stát podle prostředí, kde jsou provozovány. Z výnosu daně z hazardních her je potřeba podporovat aktivity v oblasti prevence hazardního hraní a léčby problémového hráčství.

Významným faktorem pro efektivní výběr daně je nelegální trh s tabákem, alkoholem, dalšími návykovými látkami a hazardními hrami. V tomto smyslu je cílem Akčního plánu:

- Zaměřit se na nelegální výrobu tabákových a alkoholických nápojů a obchodování s nimi, a tím zlepšit výběr daní prostřednictvím dodanění či konfiskace majetku aktérů nelegálního trhu. Na základě odhadů trhu s nelegálním (neregistrovaným, nezdaněným) tabákem nebo alkoholem může navýšení výnosu z daní v oblasti alkoholu a tabáku dosáhnout až 2 miliardy Kč ročně.^{15, 16}

¹⁵ Podle odhadů Centra ekonomických a tržních analýz.

¹⁶ Potírání nelegální výroby a celkově nakládání s alkoholickými nápoji je součástí kompetencí Celní správy ČR, která systematickou činností přispívá k omezení nelegálního trhu s těmito výrobky. V případě spotřebních daní je zaveden elektronický systém dopravy výrobků podléhajících spotřební dani mezi členskými státy, což je jeden z faktorů eliminace daňových úniků a rozvoje černého trhu.

- Podle odhadů dosahuje velikost nelegálního trhu s hazardními hrami (HH) v ČR přibližně 20 % celého trhu. Využíváním moderních technologií, personálním posílením a zefektivněním kontroly by došlo k eliminaci nelegálních kamenných provozoven i omezení nelegální nabídky HH online. Zefektivněním potírání nelegálního trhu s HH a jeho snížením o 30 % by vzrostlo roční inkaso daně z hazardních her o téměř 1 miliardu Kč.¹⁷
- Realizovat studie zaměřené na analýzy korupčních faktorů a rizik veřejné správy ve spojení s nelegálním trhem. Do analýzy těchto rizik a návrhů opatření je po vzoru zahraniční praxe potřeba zapojit relevantní analytické a operativní instituce.
- Zavést přísně regulovaný trh s nelegálními a/nebo méně rizikovými návykovými látkami (např. konopí, kratom) a postupně eliminovat nelegální obchodování s nimi. Podle odhadů by mohl roční výnos daně z konopí jen v rámci českého trhu dosahovat až 2 miliardy Kč.^{18,19} Další výnosy jsou možné z exportu např. do některých evropských zemí, které již ohlásily legalizaci konopí nebo experimentují s legálním trhem s konopím pro rekreační účely, jako jsou Německo, Malta, Nizozemsko, Lucembursko či Švýcarsko. Např. Německo, které ohlásilo regulovaný trh s konopím, předpokládá výnosy z regulovaného trhu s konopím ve výši až 120 miliard Kč, roční výnos daně odhaduje na 70 miliard Kč a předpokládá také další výnosy z exportu; v Izraeli dosahuje roční výnos daně z konopí přibližně 10 miliard Kč.

2.4 Prosazování principů vyvážené politiky v oblasti závislostí navazující na priority předsednictví ČR v Radě EU

Ve druhé polovině r. 2022 ČR předsedala Radě EU (dále CZ PRES). Během tohoto období ČR zajišťovala předsednictví také v různých pracovních orgánech Rady EU, které se zabývají politikou v oblasti závislostí. Zhodnocení CZ PRES politiky v oblasti závislostí je klíčové pro další prosazování priorit z něj vycházejících.²⁰

Cílem českého předsednictví pro oblast nelegálních drog bylo otevřít diskusi o podobě moderních drogových politik založených na vědeckých důkazech a zároveň na lidskoprávním přístupu. Na základě této diskuse byly schváleny *Závěry Rady* (tzv. *Council Conclusions*), podporující lidská práva v drogových politikách, včetně destigmatizujícího a nediskriminačního přístupu, a uplatňování přiměřených trestů v souvislosti s drogovou kriminalitou.²¹

Existují vědecky ověřené informace o tom, že kriminalizace aktivit souvisejících s užíváním drog prokazatelně zvyšuje stigma a diskriminaci osob užívajících drogy, a snižuje dostupnost služeb, včetně služeb snižování škod (harm reduction). Represe především u uživatelů a osob se závislostí nejen významně zvyšuje společenské náklady, ale také přispívá k nárůstu sekundární drogové kriminality.

¹⁷ Podle analýzy Institutu pro regulaci hazardních her.

¹⁸ Nezahrnuje prodeje licencí a export. Potenciální příjmy ze spotřební daně, DPH, DPFO a prodeje licencí dosahují odhadem až 4 miliardy Kč. Vzhledem k expandujícímu trhu s konopím a globálně omezeným kapacitám producentů lze v případě podpory exportu tuzemských výrobců na zahraniční trh očekávat možnost podílu na trhu a s tím související značné výnosy.

¹⁹ Běláčková, V., Petruželka, B., Čihák, J., Dušek, L., Michailidu, J., Archalous, M., Mravčík, V., Vobořil, J., Havrda, M. (2022). Regulace trhu s konopím – dopadová studie. Praha.

²⁰ <https://czech-presidency.consilium.europa.eu/cs/aktuality/drogove-politiky-by-mely-vzit-v-potaz-lidska-prava/>, <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/koordinace/vysledky-ceskeho-predsednictvi-v-rade-eu-202488/>

²¹ Závěry Rady byly přijaty dne 8. prosince 2022: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/drogove-politiky-by-mely-vzit-v-potaz-lidska-prava-201765/>

S působností ČR na mezinárodní úrovni se pojí řada dalších aktivit. V rámci politiky v oblasti závislostí se ČR aktivně účastní jednání *Komise OSN pro narkotika*, WHO a spolupracuje s partnery ze třetích regionů a zemí. V souladu s klíčovými dokumenty OSN pro oblast drog z posledních let, jako jsou výstupní dokument UNGASS z r. 2016, Ministerská deklarace z r. 2019, *UN System Common Position on Drug Policy* nebo *International Guidelines on Human Rights and Drug Policy* ČR prosazuje na mezinárodní úrovni důraz na lidskoprávní a zdravotní aspekty, rovný přístup ke zdravotním a sociálním službám a rovnováhu mezi trestněprávním a veřejnozdravotním přístupem. Hlavní principy vyvážené politiky v oblasti závislostí navazující na priority CZ PRES budou na mezinárodní úrovni prosazovány na všech úrovních mezinárodní politiky ČR a vztahů EU s dalšími stranami.

V oblasti snižování nabídky se priority CZ PRES zaměřovaly na problematiku nelegálního obchodování s návykovými látkami v on-line prostředí a s tím související využívání poštovních a kurýrních služeb k distribuci a využívání kryptoměn při realizaci nelegálních transakcí z důvodu nižšího rizika odhalení. Dalším tématem byly nové trendy v oblasti trhu s pervitinem v Evropě. Středoevropská situace a především česká situace je v oblasti pervitinu specifická a ČR dlouhodobě poukazuje na potřebu vytvořit evropský systém, který by se zabýval přenosem dobré praxe jak v oblasti léčby, tak v oblasti vymáhání práva. Téma má přesah i do dalších oblastí, včetně dopadů na životní prostředí. V neposlední řadě byla pozornost věnována bezpečí při nakládání se syntetickými opioidy při jejich odhalování a poštovní přepravě. Cílem je zajištění ochrany zdraví při expozici syntetickým opioidům, posílení schopnosti reagovat v případě kontaminace nebezpečnou látkou a šíření povědomí o nebezpečnosti syntetických opioidů.

Také cíle politiky ČR na mezinárodní úrovni v oblasti tabáku a alkoholu budou vycházet z principu snižování škod a v rámci EU budou prosazovány nástroje snižování škod. To se týká také změn evropské legislativy závazné pro ČR v oblasti tabáku (zejm. směrnice o spotřebních daních z tabáku a směrnice o tabákových výrobcích)²². Obdobně budou prosazovány principy snižování zdravotních a společenských dopadů užívání alkoholu, včetně preventivních opatření na straně regulace nabídky, a kontroly dostupnosti.

Národní koordinátor pro protidrogovou politiku, jehož funkce je zřízena vládou ČR pro řešení otázek politiky v oblasti závislostí, bude koordinovat nadresortní přípravu příslušných národních pozic ČR týkajících se evropských politik v oblasti závislostí. Zohledněny budou zejména hlavní principy národní politiky v oblasti závislostí v souladu s klíčovými strategickými dokumenty politiky v oblasti závislostí a programovým prohlášením vlády ČR.

2.5 Minimalizace dopadů krize na Ukrajině na situaci v oblasti závislostí v ČR

V důsledku agrese Ruské federace na Ukrajinu dne 24. února 2022 došlo k velké uprchlické vlně osob hledajících ochranu v EU. Jednou z hlavních cílových zemí uprchlíků je ČR. K polovině června 2022 získalo v ČR dočasnou ochranu již více než 366 tisíc osob. Z pohledu sociodemografické struktury jde převážně o ženy a děti.

²² Směrnice 2011/64/EU o struktuře a sazbách spotřební daně z tabákových výrobků a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/40/EU o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se výroby, obchodní úpravy a prodeje tabákových a souvisejících výrobků.

Situace v oblasti užívání drog na Ukrajině je jiná než v ČR a panují tedy obavy o dopady na situaci v oblasti užívání drog v ČR. Hlavní problémovou drogou na Ukrajině, užívanou především injekčně, jsou opiáty/opioidy na rozdíl od ČR, kde je hlavní injekční drogou pervitin. Prevalence injekčního užívání drog na Ukrajině je ve srovnání s ČR přibližně dvojnásobná. Výskyt HIV infekce mezi lidmi užívajícími drogy injekčně je řádově 100krát vyšší a hepatitidy C (VHC) dvakrát vyšší než mezi lidmi užívajícími drogy v ČR. Lze očekávat, že s přílivem ukrajinských uprchlíků se zvýší epidemiologická rizika v oblasti HIV a VHC včetně šíření těchto infekcí v české populaci. U uživatelů opiátů/opioidů je také vyšší riziko fatálního předávkování.

V ČR je dlouhodobě hlášeno přibližně 200 nových případů HIV ročně, v tom jednotky případů přenosu prostřednictvím injekčního užívání drog. Od počátku konfliktu na Ukrajině k 31. červenci 2022 přišlo do HIV center, případně jiných zdravotnických zařízení v ČR, celkem 453 HIV pozitivních osob z Ukrajiny se statutem dočasné ochrany. Mezi nimi bylo 17 dětí do 15 let. Mezi uprchlíky z Ukrajiny bylo hlášeno 36 osob (8 %) HIV pozitivních osob s přenosem prostřednictvím injekčního užívání drog. Naprostá většina uprchlíků (cca 95 %) věděla o své HIV pozitivitě, léčila se již na Ukrajině a důvodem návštěvy bylo pokračování léčby. Riziko představují především uprchlíci, kteří o své HIV pozitivitě nevědí, nebo se neléčí, příp. léčbu přerušili. V souvislosti s konfliktem narůstá i počet HIV pozitivních případů mezi Ukrajinci, kteří nemají status dočasné ochrany a jsou řazeni mezi rezidenty.

S uprchlickou vlnou souvisí vyšší poptávka klientů po adiktologických službách. Zejména jde o služby prvního kontaktu a nízkoprahové služby, které nabízí tzv. harm reduction intervence (tj. intervence snižující riziko šíření infekcí a předávkování) – testování na krvi přenosné infekce, výměnný program jehel a stříkaček, terénní programy, programy prevence předávkování včetně distribuce naloxonu (tzv. take-home naloxone programy). Dále je klíčová dostupnost opiátové substituční léčby, která je v ČR dlouhodobě nízká, kritická je zejména situace v Praze a okolí. V neposlední řadě se mohou ve zvýšené míře projevit dopady traumatických událostí na duševní zdraví, které mohou zvyšovat riziko rozvoje adiktologických problémů.

V souvislosti s ukrajinskou krizí je proto potřeba:

- navýšit kapacitu programů testování HIV, VHC a dalších infekcí, včetně mobilních programů, aby docházelo k včasnému zachytu případů infekce,
- navýšit kapacitu nízkoprahových programů (kontaktních center, terénních programů), které dokáží rychle reagovat na potřeby lidí užívajících drogy, zejména výměnných programů jehel a stříkaček a distribuce dalšího harm reduction materiálu,
- posílit kapacitu a místní i cenovou dostupnost substituční léčby, zejména v Praze, kde je situace kritická, a ve velkých městech, kde lze čekat zvýšenou poptávku,
- navýšit kapacitu ambulantních adiktologických služeb, které poskytují adiktologickou a související psychosociální a psychoterapeutickou podporu v oblasti duševního zdraví,
- monitorovat adiktologickou situaci, zejména v místech, kde dochází ke kumulaci ukrajinských uprchlíků.

Výše celkových nákladů je závislá na celkovém počtu ukrajinských uprchlíků, kteří budou vyhledávat adiktologické služby. Pokud bude počet lidí užívajících drogy rizikově ve skupině uprchlíků zastoupen obdobně jako v obecné populaci, pak realistický odhad počtu nových

klientů adiktologických služeb dosahuje 1–5 tis. osob. Vzhledem k vyšší prevalenci infekčních nemocí mezi lidmi užívajícími drogy lze odhadnout, že v souvislosti s HIV bude léčbu vyhledávat cca 1 tis. osob a v souvislosti s VHC cca 1–2 tis. osob. Odhad celkového objemu potřebných finančních prostředků tak po zohlednění stávající epidemiologické situace pro rok 2023 dosahuje minimálně 17,5 mil. Kč na zabezpečení opatření snižování škod (harm reduction), z toho přibližně 10 mil. Kč je třeba na posílení testování a prevence na infekční onemocnění a 5 mil. Kč na posílení personálních kapacit nízkoprahových programů o pracovníky zajišťující testování a zprostředkující další péči a léčbu, 2 mil. Kč na navýšení objemu zdravotnického materiálu výměnných programů jehel a stříkaček a 0,5 mil. Kč na navýšení dostupnosti naloxonového programu k prevenci předávkování. Po ukončení konfliktu na Ukrajině lze očekávat ještě další vlnu uprchlíků-mužů, kteří se budou obracet na adiktologické služby.

V této souvislosti je potřeba mimořádně posílit rozpočet Úřadu vlády na politiku v oblasti závislostí na období 2023–2025.

3 Finanční rozvaha Akčního plánu

Akční plán svými navrhovanými opatřeními má potenciál zvýšit příjmy do státního rozpočtu až o 11–15 miliard Kč ročně jen na inkasu daní (spotřební daně, daně z hazardních her a dalších produktů se závislostním potenciálem a DPH):

- Zaměřením se na nelegální výrobu tabákových a alkoholových výrobků a obchodování s nimi je možné zvýšit výnos z daní až o 2 miliardy Kč ročně.^{23, 24}
- Zavedením spotřební daně na tiché víno je možné zvýšit výnos z daní až o 2 miliardy Kč ročně.²⁵
- Zavedením přísně regulovaného trhu s konopím by mohl roční výnos daně jen v rámci českého trhu dosahovat až 2 miliardy Kč.²⁶ Při zohlednění také exportu a prodeje licencí mohou celkově dosahovat příjmy odhadem až 4 miliardy Kč ročně.²⁷
- Zefektivněním potírání nelegálního trhu s HH a jeho snížením o 30 % by vzrostlo roční inkaso daně z hazardních her až o 1 miliardu Kč.²⁸
- Zavedením daně z nikotinových výrobků (e-cigaret a nikotinových sáčků) by mohl roční výnos daně dosahovat až 1 miliardy Kč.
- Zdaněním alternativních nikotinových výrobků²⁹ by mohly dodatečné výnosy ze zdanění představovat 3 až 7 miliard Kč ročně, přičemž u zahříváných tabákových

²³ Podle odhadů Centra ekonomických a tržních analýz.

²⁴ Potírání nelegální výroby a celkově nakládání s alkoholickými nápoji je součástí kompetencí Celní správy ČR, která systematickou činností přispívá k omezení nelegálního trhu s těmito výrobky. V případě spotřebních daní je zaveden elektronický systém dopravy výrobků podléhajících spotřební dani mezi členskými státy, což je jeden z faktorů eliminace daňových úniků a rozvoje černého trhu.

²⁵ Podle odhadů CEVRO institutu.

²⁶ Nezahrnuje prodeje licencí a export. Podle Běláčková, V., Petruželka, B., Čihák, J., Dušek, L., Michailidu, J., Archalous, M., Mravčík, V., Vobořil, J., Havrda, M. (2022). Regulace trhu s konopím – dopadová studie. Praha.

²⁷ Potenciální příjmy ze spotřební daně, DPH, DPFO a prodeje licencí dosahují odhadem až 4 miliardy Kč. Vzhledem k expandujícímu trhu s konopím a globálně omezeným kapacitám producentů lze v případě podpory exportu tuzemských výrobců na zahraniční trh očekávat možnost podílu na trhu a s tím související značné výnosy.

²⁸ Podle analýzy Institutu pro regulaci hazardních her.

²⁹ S postupným růstem trhu s alternativními nikotinovými výrobky je do jisté míry možné snížit pokles daňových výnosů související s přechodem z cigaret na alternativní výrobky snižováním rozdílu mezi zdaněním cigaret a alternativních výrobků.

výrobníků a jiných méně škodlivých alternativ ke kouření je nezbytné nezvyšovat sazbu daně na či nad úroveň sazby daně na tabák ke kouření.

Daňový systém v politice v oblasti závislostí by měl být vnímán také jako nástroj, který ovlivňuje poptávku, ale který také přináší zdroje k financování preventivně-léčebných opatření i opatření ke snižování škod a dalších negativních dopadů spojených se závislostním chováním. Navýšením finančních prostředků do oblasti preventivně-léčebných opatření a opatření ke snižování škod může veřejným rozpočtům uspořit významné náklady. Závislostní chování kromě škod na úrovni individuální (způsobených samotným uživateli) způsobuje škody na úrovni rodiny, komunity a celé společnosti. Celospolečenské škody se často vyčíslují jako společenské (ekonomické) náklady.³⁰ Společenské náklady spojené s užíváním návykových látek a závislostním chováním v ČR mohou ročně představovat až 250 miliard Kč: v souvislosti s kouřením tabáku jsou uváděny společenské náklady ve výši 100–170 miliard Kč,³¹ náklady spojené s alkoholem jsou odhadovány na přibližně 35–55 miliard Kč,³² náklady spojené s problémovým hraním hazardních her jsou odhadovány na 15 miliard Kč,³³ a náklady spojené s užíváním nelegálních drog do 10 miliard Kč.³⁴

Na zajištění preventivních a léčebných adiktologických služeb a služeb v oblasti snižování škod je nutné postupně navýšit prostředky ze státního rozpočtu, které budou spravovány v návaznosti na systémovou změnu financování adiktologických služeb. Výše finančních prostředků bude předmětem vyjednávání při přípravě návrhu státního rozpočtu na rok 2024 a střednědobého výhledu na roky 2025–2026. Vyvážený přístup národní politiky v oblasti závislostí, který předpokládá rovnováhu mezi důsledným vymáháním práva a dostupností preventivně-léčebných intervencí, by měl být v souladu s *Národní strategií v oblasti závislostí 2019–2027* uplatňován také v alokaci veřejných finančních prostředků. Vyvážený přístup národní politiky se odráží v ambici Akčního plánu na postupné navýšení účelově určených prostředků na zajištění preventivně-léčebných služeb ze státního rozpočtu:

- Přibližně 30 mil. Kč (bez DPH) jsou finanční prostředky na realizaci dlouhodobé preventivní, informační a osvětové kampaně k podpoře prevence a snížení dopadů závislostního chování.
- Přibližně 40 mil. Kč jsou finanční prostředky na podporu výzkumu, včetně podpory realizace klinických studií v oblasti léčby závislostí. Navzdory tomu, že ČR je na mezinárodní úrovni často v oblasti drogové politiky dávana za vzor, a navzdory kvalitnímu akademickému zázemí a výzkumným předpokladům je podpora výzkumu

³⁰ Mravčík, V., Chomynová, P. & Grohmannová, K. (2019). Koncept problémového užívání návykových látek. *Psychiatrie*, 23(3), 121-128.

³¹ Údaj vychází z odhadů Světové zdravotnické organizace, která odhaduje společenské náklady spojené s kouřením tabáku ve výši 2,5 % HDP pro Evropu, přičemž 3,6 % HDP pro východní Evropu, a 1,8 % HDP celosvětově: <https://tobaccocontrol.bmj.com/content/27/1/58> [2023-01-03]

³² Mlčoch, T., Chadimová, K. & Doležal, T. (2019). Společenské náklady konzumace alkoholu v České republice. Praha: iHETA., Gavurova, B., Tarhanicova, M. (2021). Methods for Estimating Avoidable Costs of Excessive Alcohol Consumption. *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 18(9), 4964., Ivanková, V., Gavurová, B., & Rigelský, M. (2021). Alcohol consumption from a social and economic perspective: A review study. *Adiktologie*, 21(3), 167–177.

³³ Winkler, P., Bejdová, M., Csémy, L. & Weissová, A. (2014). Problémové hráčství: Společenské náklady na hazardní hraní v České republice. Praha: Psychiatrické centrum Praha.

³⁴ Zábranský, T., Běláčková, V., Štefůnková, M., Vopravil, J. & Langrová, M. (2011). Společenské náklady užívání alkoholu, tabáku a nelegálních drog v ČR v roce 2007. Praha: Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky 1. LF UK v Praze.

v oblasti závislostí v ČR dlouhodobě podhodnocena. Zejména jde o výzkum léčebné účinnosti a bezpečnosti farmakologické substituční léčby závislosti na stimulantech (metamfetaminu) a psychedeliky asistované psychoterapie závislostních poruch v randomizovaných zaslepených klinických studiích, jejichž finanční náročnost je vzhledem k přísnosti a komplikovanosti výzkumného designu poměrně vysoká.

- Značnou část finančních prostředků bude představovat přímé financování oblasti preventivně-léčebných služeb a služeb snižování škod. V současné době je v dotačním řízení Úřadu vlády ČR alokováno na financování projektů v oblasti závislostí přibližně 290 mil. Kč ročně. Konzervativní odhad navýšení státního rozpočtu na poskytování adiktologických služeb oproti stávajícímu stavu činí cca 450 mil. Kč.³⁵ Stávající síť adiktologických služeb dlouhodobě vykazuje značné mezery a některé typy služeb jsou zastoupeny nedostatečně a v některých krajích chybí zcela. Rovněž nejsou stejně uspokojeny potřeby všech cílových skupin (např. síť služeb pro uživatele alkoholu se po roce 1990 prakticky rozpadla). Přestože došlo k úplné integraci politiky v oblasti závislostí v *Národní strategii v oblasti závislostí 2019–2027*, proces integrace jednotlivých oblastí (tj. alkoholu, tabáku, hazardního hraní, digitálních závislostí a nadužívání psychoaktivních léků) se dosud neprojevil v alokaci nezbytných finančních prostředků pro zodpovědné naplnění strategických záměrů. Při zohlednění adekvátní výše finančních prostředků je potřeba vzít v úvahu rozsah škod působených tabákem, alkoholem, psychoaktivními léky a hazardními hrami v ČR, který je významně vyšší než škody způsobené nelegálními drogami.
- Přestože je v ČR vybudována síť programů snižování škod (harm reduction) pro uživatele nelegálních drog, které preventivně působí v šíření infekčních onemocnění a dalších veřejně zdravotních hrozeb včetně fatálních předávkování, v posledních letech nedochází k zavádění nových a inovativních programů a intervencí, které jsou dostupné v zahraničí. Odhadované finanční prostředky na podporu inovativních programů snižování škod dosahují 40 mil. Kč.
- V dalších oblastech politiky v oblasti závislostí programy a intervence snižování škod absentují či jsou zcela ojedinělé. Jen pro zahájení budování sítě programů (v krajských městech) pro uživatele alkoholu je odhadováno potřebných 100 mil. Kč.
- Dopad na adiktologické služby má i probíhající konflikt na Ukrajině a příliv osob z Ukrajiny do ČR. Mezi příchozími bylo na základě situace v oblasti užívání nelegálních drog a výskytu infekčních onemocnění mezi uživateli drog na Ukrajině odhadováno, že adiktologické služby v ČR vyhledá nově 1–2 tis. osob užívajících drogy rizikově. Zvýšila se především poptávka po opioidní substituční léčbě, ale také potřeba testování na infekční nemoci (např. VHB, VHC, HIV/AIDS, tuberkulóza) a nároky na výměnný program jehel a stříkaček. Ale s postupujícím časem se zvyšuje poptávka také po léčebných službách, službách sociálního poradenství a integrace. Podpora intervencí zaměřených především na služby prvního kontaktu a na prevenci zdravotních škod je

³⁵ Odhady jsou založeny na studii nákladovosti adiktologických služeb vypracované v rámci projektu IP RAS. Nákladovost služeb byla posuzována na základě informací o vyúčtování nákladových položek, závěrečných zpráv a z žádostí o dotace projektů zařazených do dotačního řízení RVKPP (Úřadu vlády ČR) v letech 2016 až 2018. V r. 2018 bylo v rámci dotačního řízení poskytnuto přibližně 175 mil. Kč, při zahrnutí všech zdrojů financování potřebovaly projekty (služby) na svoji realizaci v r. 2018 finanční prostředky v celkové výši přibližně 606 mil. Kč. Tento údaj vypovídá o celkové nákladovosti přibližně dvou třetin adiktologických služeb, které jsou podporovány v dotačním řízení – počet příjemců dotací RVKPP (Úřadu vlády ČR) se každoročně pohybuje kolem 200 projektů, ale podle studie *Ščitání adiktologických služeb* bylo v roce 2017 v ČR téměř 300 projektů poskytujících adiktologické služby. Mezi r. 2019 a 2020 došlo k výraznému nárůstu v počtu podaných projektů do dotačního řízení ÚV ČR a ve výši požadavků ze strany žadatelů o dotaci, na což měla vliv nejen centralizace finančních prostředků. Zatímco počet podaných projektů se mezi r. 2019 a 2020 zvýšil o 20,2 %, celkové požadavky se meziročně zvýšily o 76,8 % na 430 mil. Kč.

odhadována na přibližně 18 mil. Kč, o které je potřeba navýšit alokované finanční prostředky.

- V souvislosti se zavedením regulovaného trhu s konopím je odhadováno potřebné navýšení finančních prostředků na zajištění programů léčby a snižování škod spojených s užíváním konopí. Vlivem regulovaného trhu se předpokládá lepší navázání problémových uživatelů konopí na adiktologické služby, což se dlouhodobě nedaří s ohledem na specifika cílové skupiny a převážné zaměření adiktologických služeb v ČR na uživatele drog s vysokými zdravotními a společenskými riziky. Potřebné navýšení včetně nákladů na správu systému legální regulace je odhadováno na 200 mil. Kč a to v závislosti na konkrétní podobě návrhu regulace.
- Systémové změny zajištění adiktologických služeb (správa sítě adiktologických služeb, včetně jejich dostupnosti, kvality a systémového financování s ohledem na jejich zdravotně-sociální charakter) si mohou vyžadovat dodatečné finanční prostředky, jejichž výše bude záviset od zvolené varianty řešení.
- Problém závislosti je v kontextu duševního zdraví často spojen s komorbidními psychiatrickými problémy (tzv. duální diagnózy), který se ve zvýšené míře pojí s dalšími socioekonomickými faktory, jako jsou zadluženost, nezaměstnanost, problémy s bydlením, s rodinným a sociálním zázemím. Protože jde o cílovou skupinu, která potřebuje intenzivní a individualizovanou formu péče, často dochází k jejich propadání sítě adiktologických služeb. V této souvislosti je třeba podpořit multidisciplinární přístup a integrovanou péči, tj. péči, která se věnuje závislostnímu problému i psychiatrické komorbiditě, posílit kapacity psychologické a psychiatrické péče, podpořit inovativní programy (např. programy bydlení „housing first“) a rozšířit péči formou case managementu. Potřebné navýšení je odhadováno na 60 mil. Kč.
- Dlouhodobě stagnující oblastí adiktologických služeb je substituční léčba – kapacita stávajících programů je dlouhodobě naplněna a počet pacientů v substituci v ČR od r. 2012 stagnuje, a to i přesto, že v posledních letech dochází k nárůstu počtu osob užívajících rizikově opioidy. V některých krajích není substituční léčba dostupná vůbec. Zcela chybí systémové programy farmakologické substituční léčby závislosti na stimulantech, stejně jako možné programy substituční léčby pro intenzivní uživatele konopí. Substituční léčba přitom snižuje nejen zdravotní, ale významně také sociální dopady, včetně drogové kriminality. Posílení kapacity stávajících poskytovatelů substituční léčby a podpora nových programů je odhadována na 50 mil. Kč.
- Výše alokovaných prostředků na dotační řízení Úřadu vlády ČR od r. 2019 dostatečně nezohledňovala rostoucí inflaci, zvyšování nákladů na zdravotnický materiál a zvyšování provozních nákladů (včetně nákladů na energie apod.). Na zajištění činnosti stávající sítě adiktologických služeb je vzhledem ke zvyšujícím se nákladům potřeba navýšit zdroje jejich financování nejméně o 70 mil. Kč, a do budoucna zajistit navázání prostředků alokovaných na politiku v oblasti závislosti na míru inflace.
- Stejně tak dosud nebyla adekvátně zohledňována mzdová oblast a navyšování platů a mezd zejména v adiktologických službách zřizovaných nestátními organizacemi. Adiktologické služby, které se pohybují na sociálně-zdravotním pomezí, nemohou bez adekvátního navýšení finančních prostředků alokovaných do dotačního řízení Úřadu vlády ČR udržet stávající kapacitu a kvalitu. Odhadované navýšení prostředků na mzdovou oblast pro udržení stávající kapacity služeb je 30 mil. Kč.

USNESENÍ VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

ze dne 12. dubna 2023 č. 255

o Strategii BESIP 2021–2030**Vláda**

I. schvaluje Vyhodnocení plnění Akčního plánu Strategie BESIP na období 2021-2022 a návrh Akčního plánu Strategie BESIP na období 2023-2024 obsažené v části III materiálu čj. 264/23;

II. ukládá

1. ministru dopravy

a) předložit vládě k projednání do 31. března 2025 vyhodnocení plnění strategických cílů a Akčního plánu Strategie na období 2023–2024 a návrh Akčního plánu Strategie na období 2025–2026,

b) zajistit zveřejnění tohoto usnesení ve Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí,

2. 1. místopředsedovi vlády a ministru vnitra, místopředsedovi vlády a ministru zdravotnictví a ministru školství, mládeže a tělovýchovy

a) navrhnout ministru dopravy do 15. září 2024 opatření Akčního plánu Strategie na období 2025-2026,

b) informovat ministra dopravy do 15. ledna 2025 o plnění Akčního plánu Strategie na období 2023-2024;

3. představitelům krajských úřadů a obecních úřadů s rozšířenou působností zabezpečit plnění Akčního plánu Strategie na období 2023-2024;

III. mění usnesení vlády ze dne 4. ledna 2021 č. 8, o Strategii BESIP 2021-2030, tak, že v bodu III/2 se písmeno c) zrušuje.

Provedou:

1. místopředseda vlády a ministr vnitra,
místopředseda vlády a ministr zdravotnictví,
ministři dopravy, školství, mládeže a tělovýchovy,
představitelé krajských úřadů,
obecních úřadů s rozšířenou působností

Na vědomí:

hejtmani,
primátor hlavního města Prahy,
primátoři statutárních měst

prof. PhDr. Petr Fiala, Ph.D., LL.M.
předseda vlády
podepsáno elektronicky

SDĚLENÍ MINISTERSTVA VNITRA

dle čl. I. odst. 2 Zásad pro vydávání Věstníku vlády pro orgány krajů a orgány obcí
(příloha č. 1 k Usnesení vlády ze dne 29. ledna 2003 č. 123):

Ministerstvo vnitra sděluje, že **předsedkyně Poslanecké sněmovny** Parlamentu České republiky svým rozhodnutím č. 57 ze dne 5. května 2023 **stanovila**, podle § 3 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s § 29 odst. 3 zákona č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, ve znění pozdějších předpisů, **obec Chýni, ve Středočeském kraji, městem.**

SDĚLENÍ MINISTERSTVA VNITRA O ZTRÁTĚ PRŮKAZU**Ministerstvo vnitra sděluje, že došlo ke ztrátě tohoto průkazu:**

Průkaz zaměstnance Úřadu městské části Praha 16 o rozměrech 11 x 8 cm v průhledném pouzdře z umělé hmoty.

Na přední straně průkazu je odshora vytištěn název úřadů – *ÚŘAD MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 16*, dále *PRŮKAZ ZAMĚSTNANCE*, vpravo nahoře je vytištěn *znak* Městské části Praha 16. Níže zleva je vylepeno barevné průkazové foto zaměstnance o rozměrech 4,5 x 3,5 cm. Vpravo vedle fotografie je uvedeno: *Pečovatelská služba Praha – Radotín*. Pod takto vymezeným zařazením zaměstnance je uvedeno: *Číslo průkazu *0077*, níže: *Jméno, příjmení, titul zaměstnance: Pavla Raková*. Pod průkazovou fotografií je vlastnoruční podpis zaměstnance, vpravo od něj vlastnoruční podpis tajemníka Úřadu městské části Praha 16. Vlevo dole je otištěno malé kulaté úřední razítko se státním znakem České republiky a textem *MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 16*, s číselným označením úředního razítka: *-12-* . Vpravo dole je uvedeno: *Průkaz vyhotoven 26. 11. 2007*.

Na zadní straně průkazu zaměstnance je uveden text:

Pracovník je v souladu s ust. § 40 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, oprávněn vstupovat na základě souhlasu osoby do obydlí, v němž osoba žije, za účelem provádění pečovatelských úkonů nebo sociálního šetření.

Ke ztrátě průkazu došlo dne 28. března 2023.